

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

**«ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΛΑΣΙΘΙΟΥ»**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εισηγητής: Κωνσταντίνα Δασκαλάκη ΔΕ20223

Επιβλέπων: κ. Γεώργιος Αρακαδάκης

©
2023

HELLENIC MEDITERRANEAN UNIVERSITY

**SCHOOL OF MANAGEMENT AND ECONOMICS
SCIENCE**

**DEPARTMENT OF MANAGMENT SCIENCE AND
TECHNOLOGY**

**«ALTERNATIVE FORMS OF TOURISM IN
THE PREFECTURE OF LASITHI»**

DIPLOMA THESIS

Student : Konstantina Daskalaki DE20223

Supervisor : Mr George Arakadakis

©
2023

Υπεύθυνη Δήλωση : Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αποτέλεσε μια μελέτη αναφορικά με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στον νομό Λασιθίου. Ο αντίκτυπος των εναλλακτικών μορφών τουριστικής ανάπτυξης είναι σημαντικός για την τοπική οικονομία, προσφέροντας δυνητικά σημαντικά οικονομικά οφέλη στον προορισμό υποδοχής, αλλά και την ευκαιρία να προωθηθεί σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη ενός τουριστικού προφίλ υψηλού κύρους. Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, η οποία ήταν ποσοτική, αξιοποιήθηκε ως ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο, το οποίο απαντήθηκε διαδικτυακά από δείγμα 110 ατόμων, το διάστημα Ιούλιος - Αύγουστος 2023. Η έρευνα είχε ως στόχο την κατανόηση του κατά πόσο είναι διαδεδομένες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κυρίως αν αποτελούν κίνητρο στο να ταξιδέψει κάποιος στον νομό Λασιθίου. Από τα αποτελέσματα της έρευνας φάνηκε πως ο θαλάσσιος τουρισμός είναι η πιο διαδεδομένη μορφή εναλλακτικού τουρισμού στον νομό. Έπειτα ακολουθεί ο πολιτιστικός τουρισμός, ο φυσιολατρικός, ο γαστρονομικός και ο θρησκευτικός. Η ανάλυση ανέδειξε πως οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αποτελούν κίνητρο στο να ταξιδέψει κάποιος στον νομό Λασιθίου.

Λέξεις Κλειδιά: τουρισμός, εναλλακτικές μορφές τουρισμού, νομός Λασιθίου

ABSTRACT

This thesis was a study on alternative forms of tourism in the prefecture of Lasithi (Crete). The impact of alternative forms of tourism development is significant for the local economy, offering potentially significant economic benefits to the host destination, as well as the opportunity to promote the destination nationally and internationally, contributing to the development of a prestigious tourism profile. In the context of this survey, which was quantitative, a questionnaire was used as a research tool, which was answered online by a sample of 110 people, during July - August 2023. The research aimed to determine whether alternative forms of tourism are widespread and especially whether they motivate someone to travel to the prefecture of Lasithi. The results of the survey showed that sea tourism is the most widespread form of alternative tourism in the prefecture. Then, cultural tourism, naturalistic tourism, gastronomic tourism and religious tourism follow. The analysis showed that alternative forms of tourism are an incentive to travel to the prefecture of Lasithi.

Key Words: tourism, alternative forms of tourism, Lasithi prefecture

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	v
ΛΙΣΤΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	vi
ΛΙΣΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	vii
ΛΙΣΤΑ ΧΑΡΤΩΝ.....	vii
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	viii
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	ix
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	3
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	3
2.1. Ορισμός τουρισμού.....	3
2.2 Ιστορική αναδρομή.....	3
2.3. Τύποι τουρισμού.....	5
2.4. Στατιστικά στοιχεία παγκόσμιου τουρισμού.....	7
2.5 Ο τουρισμός στην Ελλάδα και η συμβολή του στην οικονομία της χώρας.....	11
Ο τουρισμός είναι ένας από τους σημαντικότερους τομείς της ελληνικής οικονομίας και βασικός πυλώνας οικονομικής ανάπτυξης (OECD, 2020). Σύμφωνα με τα τελευταία πρόσφατα στοιχεία για τον τουρισμό (INSETE, 2023):.....	11
2.6 Ο τουρισμός στον νομό Λασιθίου.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	23
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	23
3.1 Ορισμός εναλλακτικού τουρισμού.....	23
3.2 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού.....	24
3.3 Προφίλ εναλλακτικού τουρίστα.....	25
3.4 Ο εναλλακτικός τουρισμός διεθνώς.....	26
3.5 Ο εναλλακτικός τουρισμός στην Ελλάδα και η συμβολή του στην οικονομία της.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	30
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ.....	30
4.1. Ο εναλλακτικός τουρισμός στον νομό Λασιθίου.....	30
4.2 Παραδείγματα εναλλακτικού τουρισμού σε συγκεκριμένες περιοχές του νομού Λασιθίου.....	31
4.3 Προϋποθέσεις ύπαρξης εναλλακτικού τουρισμού.....	35
4.4 Οικονομικές επιπτώσεις.....	35
4.5 Προοπτικές ανάπτυξης και ανάδειξης στον νομό Λασιθίου (δυνατότητες, αδυναμίες, ευκαιρίες, απειλές).....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	38
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	38
5.1 Μέθοδος του ερωτηματολογίου.....	38
5.2 Μεθοδολογία έρευνας.....	38
5.3 Στόχος της έρευνας.....	39
5.4 Αποτελέσματα.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	49
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	49
6.1 Γενικά συμπεράσματα	49
6.2 Σχολιασμός και προτάσεις	50
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	52
Α. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	52
Β. ΕΛΛΗΝΙΚΗ	55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	58

ΛΙΣΤΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1 Σημαντικότερες ταξιδιωτικές αγορές διεθνώς από το 2019 έως το 2021 (σε δις δολάρια ΗΠΑ), ως προς τη συνολική επίδραση των ταξιδιών και του τουρισμού στο ΑΕΠ ...	8
Πίνακας 2 Αφίξεις μη κατοίκων από χώρες του εξωτερικού, ανά χώρα προέλευσης (σε χιλ.) (μη συμπεριλαμβανομένης της κρουαζιέρας)	13
Πίνακας 3 Δαπάνη μη κατοίκων από χώρες του εξωτερικού, ανά χώρα προέλευσης (σε εκ. ευρώ) (μη συμπεριλαμβανομένης της κρουαζιέρας)	14
Πίνακας 4 Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό (2018)	16
Πίνακας 5 Αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018....	17
Πίνακας 6 Επιπλωμένες κατοικίες και επαύλεις της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018 ..	18
Πίνακας 7 Μονάδες, οικίσκοι και θέσεις κάμπινγκ της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018	19
Πίνακας 8 Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2013 – 2018 ..	20
Πίνακας 9 Αεροπορική κίνηση εσωτερικού της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2013 - 2018	20
Πίνακας 10 Επιβάτες εσωτερικού στα λιμάνια της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2013 – 2018.....	21
Πίνακας 11 Κίνηση κρουαζιερόπλοιων της Περιφέρειας Κρήτης, ανά λιμάνι, 2013 – 2018 ..	21
Πίνακας 12 Αριθμός επισκεπτών σε μουσεία της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2013 – 2018.....	22
Πίνακας 13 Αριθμός επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2013 – 2018.....	22
Πίνακας 14 Εναλλακτικός τουρισμός σε διάφορους προορισμούς στην Ελλάδα	28
Πίνακας 15 Εναλλακτικός τουρισμός στον νομό Λασιθίου: ανάλυση SWOT.....	36

ΛΙΣΤΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1. Συνολική επίδραση των ταξιδιών και του τουρισμού στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) διεθνώς, για τα έτη 2019, 2020 και 2021 (σε δις δολάρια ΗΠΑ)	7
Διάγραμμα 2. Ποσοστό (%) του συνολικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) που προκύπτει από τα ταξίδια και τον τουρισμό διεθνώς, τα έτη 2000 έως 2021	8
Διάγραμμα 3. Αριθμός διεθνών αφίξεων τουριστών σε όλον τον κόσμο, από το 1950 έως το 2022 (σε εκ.).....	9
Διάγραμμα 4. Αριθμός διεθνών αφίξεων τουριστών σε όλον τον κόσμο, από το 2005 έως το 2022, ανά γεωγραφική περιοχή (σε εκ.)	10
Διάγραμμα 5. Αριθμός θέσεων εργασίας στον κλάδο τουρισμού παγκοσμίως από το 2019 έως το 2022, με πρόβλεψη για το 2023 (σε εκατομμύρια)	11
Διάγραμμα 6. Επισκέψεις τουριστών, σε χιλιάδες, ανά Περιφέρεια (2021).....	15
Διάγραμμα 7. Ποσοστό του ξενοδοχειακού δυναμικού σε δωμάτια της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018.....	16
Διάγραμμα 8. Κατανομή (%) των δωματίων της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018	17
Διάγραμμα 9. Ποσοστό (%) των δωματίων των τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018	18
Διάγραμμα 10. Ποσοστό (%) των θέσεων κάμπινγκ της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018	19
Διάγραμμα 11. Παγκόσμια αγορά εναλλακτικού τουρισμού 2018-2028 σε δις δολάρια ΗΠΑ	27

ΛΙΣΤΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1 Απογραφή πληθυσμού Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	30
Εικόνα 2 Μονή της Παναγίας της Ακρωτηριανής.....	33
Εικόνα 3 NATURA 2000: Οροσειρά Δίκητη	33
Εικόνα 4 Ανάκτορο της Ζάκρου	34
Εικόνα 5 Τα φημισμένα φρούρια της Σπιναλόγκας.....	34

ΛΙΣΤΑ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1 Ανάπτυξη της παγκόσμιας αγοράς εναλλακτικού τουρισμού, ανά περιοχή 2023-2029.....	27
--	----

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ ακαθάριστο εγχώριο προϊόν

ΗΠΑ Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

INSETE Ινστιτούτο Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων

OECD Organisation for Economic Co-operation and Development

ΠΟΠ προστατευόμενη ονομασία προέλευσης

SWOT strengths – weaknesses – opportunities - threats

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα με την ολοκλήρωση αυτής της πτυχιακής να ευχαριστήσω αρχικά τον επιβλέπων κύριο Γεώργιο Αρακαδάκη αλλά και την οικογένεια μου που με στήριξαν και με στηρίζουν με κάθε δυνατό τρόπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία αφορά μια μελέτη αναφορικά με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στον νομό Λασιθίου. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ο εναλλακτικός τουρισμός αφορά μια ποικιλία προσεγγίσεων όπου, πέρα από τα οικονομικά ζητήματα, λαμβάνονται υπόψη και οι κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις, η σχέση με το περιβάλλον, καθώς και η συμμετοχή των κοινοτήτων υποδοχής (Duterme, 2006). Ο εναλλακτικός τουρισμός ανήκει στους βασικούς στρατηγικούς στόχους της χώρας μας, με σκοπό την ανάδειξη της ως ενός από τους πιο ανταγωνιστικούς και βιώσιμους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως. Σε όλη την Ελλάδα προσφέρονται σημαντικές ευκαιρίες για εναλλακτικό τουρισμό, όπως yachting, κρουαζιέρα, πολιτιστικός και θρησκευτικός τουρισμός, αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, αθλητικός τουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός, τουρισμός ευεξίας και υγείας κτλ. (INSETE, 2022). Ειδικά για τον νομό Λασιθίου, τόσο το εναλλασσόμενο, με έντονες αντιθέσεις, φυτικό τοπίο, όσο και οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες που διασφαλίζουν την επάρκεια γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων και κηπευτικών, γνωστά σε ποιότητα και γεύση, αλλά και η πλούσια πνευματική παράδοση και τα ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία, δημιουργούν πολλαπλές δυνατότητες για εναλλακτικό τουρισμό στον νομό (Greek Travel Pages, 2023).

Το θεωρητικό μέρος της παρούσας εργασίας δομείται σε τρία κεφάλαια. Το Κεφάλαιο 2 αφορά την έννοια του Τουρισμού, όπου δίνεται ο ορισμός και η ιστορική αναδρομή του τουρισμού, οι τύποι του, καθώς και τα βασικά στατιστικά στοιχεία διεθνώς, στην Ελλάδα και στον νομό Λασιθίου. Το κεφάλαιο 3 αφορά τον εναλλακτικό τουρισμό, όπου δίνεται η οριοθέτηση του, οι μορφές του, το προφίλ του εναλλακτικού τουρίστα, ενώ στη συνέχεια, δίνονται βασικά στοιχεία για τον εναλλακτικό τουρισμό διεθνώς και στην Ελλάδα. Το κεφάλαιο 4 εστιάζει στον νομό Λασιθίου, όπου παρουσιάζονται στοιχεία για τον εναλλακτικό τουρισμό στον νομό, ενδεικτικά παραδείγματα εναλλακτικού τουρισμού σε συγκεκριμένες περιοχές του νομού, αναφέρονται οι βασικές προϋποθέσεις ύπαρξης εναλλακτικού τουρισμού, οι οικονομικές του επιπτώσεις και οι προοπτικές ανάπτυξης και ανάδειξης του στον νομό (ανάλυση SWOT).

Περνώντας στο ερευνητικό μέρος, το κεφάλαιο 5 αφορά τη μεθοδολογία και τα αποτελέσματα της έρευνας, ενώ τέλος, το κεφάλαιο 6 παρουσιάζει τα συμπεράσματα από την εργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

2.1. Ορισμός τουρισμού

Μια πληθώρα ορισμών και αναλύσεων του φαινομένου του τουρισμού υφίσταται στη βιβλιογραφία, γεγονός που αναδεικνύει την πολυδιάστατη φύση του. Η πρώτη προσπάθεια αναφοράς στην έννοια του τουρισμού έγινε από τον Poser το 1939, στο άρθρο του: “Der Fremdenverkehr im Riesengebirge”, όπου ο Poser διακρίνει διάφορους τύπους τουρισμού: χαλάρωση το καλοκαίρι, χειμερινά σπορ, χαλάρωση μικρών αποστάσεων κτλ. Οι Hunziker και Krampf, το 1941, διέκριναν διάφορους τύπους και μορφές τουρισμού, όπως τα ταξίδια για ξεκούραση και θεραπεία, για προσκύνημα, για επιστημονική γνώση κ.λπ. Το 1965, οι Jülg και Ruppert και το 1970 ο Maier έκαναν λόγο για τους εξής τύπους τουρισμού: τουριστική αναψυχή, θεραπεία, επίσκεψη, χαλάρωση μικρών αποστάσεων και επαγγελματικό τουρισμό (Tureac & Turtureanu, 2010).

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, «ο τουρισμός είναι ένα κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό φαινόμενο που συνεπάγεται τη μετακίνηση ανθρώπων σε χώρες ή χώρους εκτός του συνήθους περιβάλλοντός τους για προσωπικούς ή επαγγελματικούς σκοπούς. Αυτοί οι άνθρωποι ονομάζονται επισκέπτες (που μπορεί να είναι είτε τουρίστες ή εκδρομείς, κάτοικοι ή μη κάτοικοι). Ο τουρισμός έχει να κάνει με τις δραστηριότητές τους, ορισμένες από τις οποίες συνεπάγονται τουριστικές δαπάνες» (World Tourism Organization, 2023).

2.2 Ιστορική αναδρομή

Ο τουρισμός αποτελεί κεντρικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης κοινωνίας. Η ουσία του τουρισμού είναι η φυσική κίνηση των ανθρώπων. Από την αρχή της ανθρωπότητας, οι άνθρωποι έχουν ταξιδέψει για διάφορους λόγους. Κατά την αρχαιότητα, ο κύριος λόγος για ταξίδια ήταν ο πόλεμος και η εδαφική επέκταση των χωρών μέσω κατακτήσεων. Αυτό συνεχίστηκε όλη την περίοδο του Μεσαίωνα με την ανακάλυψη και την εξερεύνηση της

Αμερικής και αργότερα της Αυστραλασίας, αν και κατά τη διάρκεια αυτών των χρόνων η θρησκεία ήταν ένα σημαντικό κίνητρο για ταξίδια.

Μέχρι τη δεκαετία του 1840 ο τουρισμός παρέμεινε μια επιδίωξη των πλουσίων που ήταν σε θέση να ταξιδεύουν για μήνες κάθε φορά, εξερευνώντας την Ευρώπη και περιοχές της Αφρικής και της Ασίας για να μάθουν για τους πολιτισμούς και να φέρουν πίσω στις κοινωνίες τους νέες ιδέες και κουλτούρες. Αργότερα, και η υπόλοιπη κοινωνία ήταν σε θέση να ταξιδέψει – η πρόοδος των ατμοκίνητων σιδηροδρόμων, η έλευση των διακοπών μετ' αποδοχών και η εμφάνιση παραθαλάσσιων θέρετρων είχαν ως αποτέλεσμα οι εργατικές τάξεις να ταξιδεύουν μαζί.

Ο τουρισμός, όπως τον γνωρίζουμε σήμερα, έχει αναπτυχθεί μέσα από τις περαιτέρω εξελίξεις στον τομέα των μεταφορών, ιδίως στα αυτοκίνητα και την αεροπορική βιομηχανία, οι οποίες επέτρεψαν σε περισσότερους ανθρώπους να ταξιδεύουν όλο και πιο συχνά. Η πρόοδος του τουρισμού μετά τη λήξη των εχθροπραξιών του Β' Παγκόσμιου Πολέμου ήταν θεαματική, και είχε ως αποτέλεσμα να συνιστά σήμερα τη μεγαλύτερη βιομηχανία παγκοσμίως: την τουριστική βιομηχανία. Η τελευταία ενσωματώνει πολλούς κλάδους, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, των μεταφορών, των αξιοθέατων, των ταξιδιωτικών εταιρειών κ.ά. Ο τουρισμός απαρτίζει σήμερα έναν τομέα οικονομικής δραστηριότητας η σπουδαιότητα του οποίου δεν πρέπει να αγνοηθεί. Ωστόσο, πέρα από τις οικονομικές του επιδράσεις, ο τουρισμός έχει και άλλες επιδράσεις οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι οι οι κοινωνικού, πολιτισμικού και περιβαλλοντικού τύπου (Ηγουμενάκης κ.ά., 1998).

Ενώ ο μαζικός τουρισμός κυριάρχησε στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και του 1990 οδήγησαν σε απομάκρυνση από αυτό το μοντέλο, καθώς πολλοί τουρίστες έγιναν πιο έμπειροι και απέρριψαν την ιδέα των μαζικών ταξιδιών υπέρ των πιο εξατομικευμένων διακοπών, ενώ ακόμη, οι αρνητικές επιπτώσεις που έφερε ο τουρισμός με την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη προκάλεσαν αρνητικές αντιδράσεις από τις τοπικές κοινωνίες και τις κυβερνήσεις. Πλέον, έχει αλλάξει ο ρόλος του τουρίστα, υπάρχει μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση γύρω από ζητήματα που αφορούν τον τουρισμό, αλλά και νέες ανάγκες, βελτιωμένη πρόσβαση σε πληροφορίες, τεχνολογίες και μέσα, περισσότερες δυνατότητες εξειδίκευσης στον τουρισμό και μεγαλύτερος ανταγωνισμός στον κλάδο (Robinson et al., 2011).

2.3. Τύποι τουρισμού

Οι τύποι τουρισμού αλλάζουν με τον χρόνο και ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό, καθώς επηρεάζονται από παράγοντες όπως οι ανάγκες των ανθρώπων, το μέγεθος των πολιτιστικών και κοινωνικών συνθηκών και των υφιστάμενων μέσων μετακίνησης. Οι τύποι του τουρισμού μπορούν να διαμορφωθούν σύμφωνα με κάποια βασικά κριτήρια (Λαγός, 2005; Tureac & Turtureanu, 2008). Οι σημαντικότεροι τύποι αναφέρονται ακολούθως:

- Με βάση τον προορισμό:

α) Εσωτερικός τουρισμός

β) Διεθνής Τουρισμός

- Με βάση τον αριθμό των συμμετεχόντων:

α) Ατομικός τουρισμός

β) Ομαδικός τουρισμός

- Με βάση το οργανωτικό κριτήριο:

α) Οργανωμένος τουρισμός

β) Ανοργάνωτος τουρισμός

γ) Ημι-οργανωμένος τουρισμός

- Με βάση το κριτήριο εποχής:

α) Συνεχής τουρισμός

β) Εποχιακός τουρισμός

- Με βάση το χρονικό κριτήριο:

α) Τουρισμός για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα

β) Τουρισμός μακράς διάρκειας

γ) Τουρισμός μειωμένης διάρκειας

- Με βάση την αξιοποίηση των μεταφορικών οχημάτων:

α) Τουρισμός με τρένο

β) Τουρισμός με αυτοκίνητο

γ) Θαλάσσιος τουρισμός

δ) Αεροπορικός τουρισμός

ε) Άλλες μορφές τουρισμού (ποδηλασία, περπάτημα κ.λπ.).

- Με βάση την ηλικία του τουρίστα:

α) Νεανικός τουρισμός

β) Τουρισμός ενηλίκων

γ) Τουρισμός για την τρίτη ηλικία

- Με βάση το κοινωνικό κριτήριο:

α) Ιδιωτικός τουρισμός

β) Κοινωνικός τουρισμός

- Με βάση τη φιλοσοφία του τουρισμού:

α) Μαζικός τουρισμός

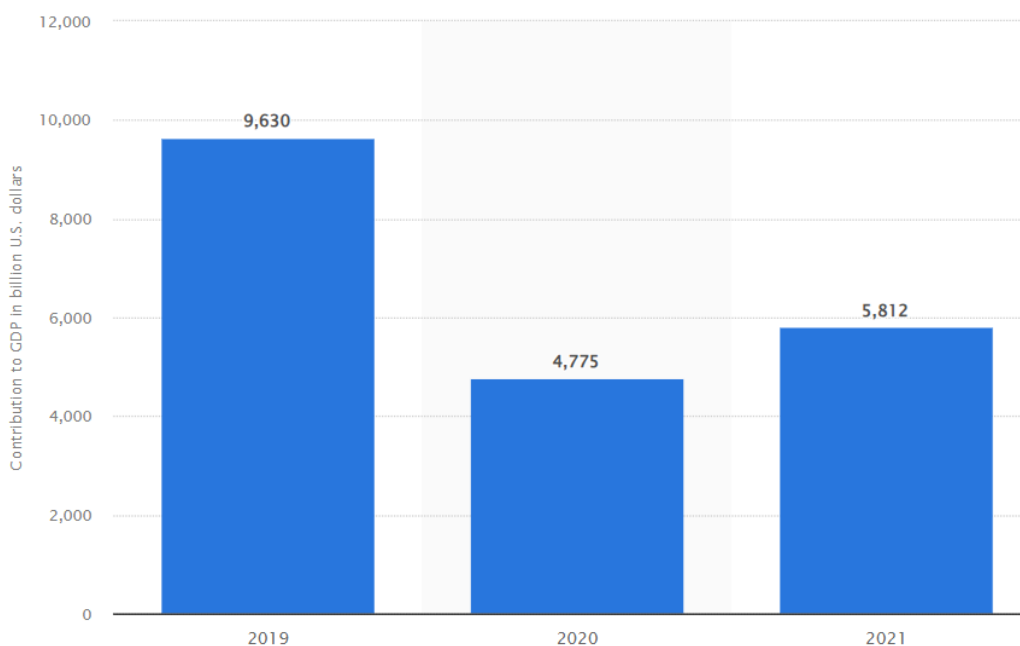
β) Εναλλακτικός τουρισμός, που διακρίνεται επιμέρους σε (Dodds & Kuehnel, 2009; Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2013):

- ✓ Συνεδριακό –Εκθεσιακό τουρισμό
- ✓ Αστικό Τουρισμό
- ✓ Θαλάσσιο Τουρισμό (κρουαζιέρας, με σκάφη αναψυχής, αλιευτικός, καταδυτικός)
- ✓ Πολιτισμικό Τουρισμό
- ✓ Θρησκευτικό Τουρισμό
- ✓ Αθλητικό Τουρισμό
- ✓ Ιαματικό και θεραπευτικό τουρισμός
- ✓ Τουρισμό Υπαίθρου
- ✓ Γεωτουρισμό
- ✓ Θεματικά πάρκα

2.4. Στατιστικά στοιχεία παγκόσμιου τουρισμού

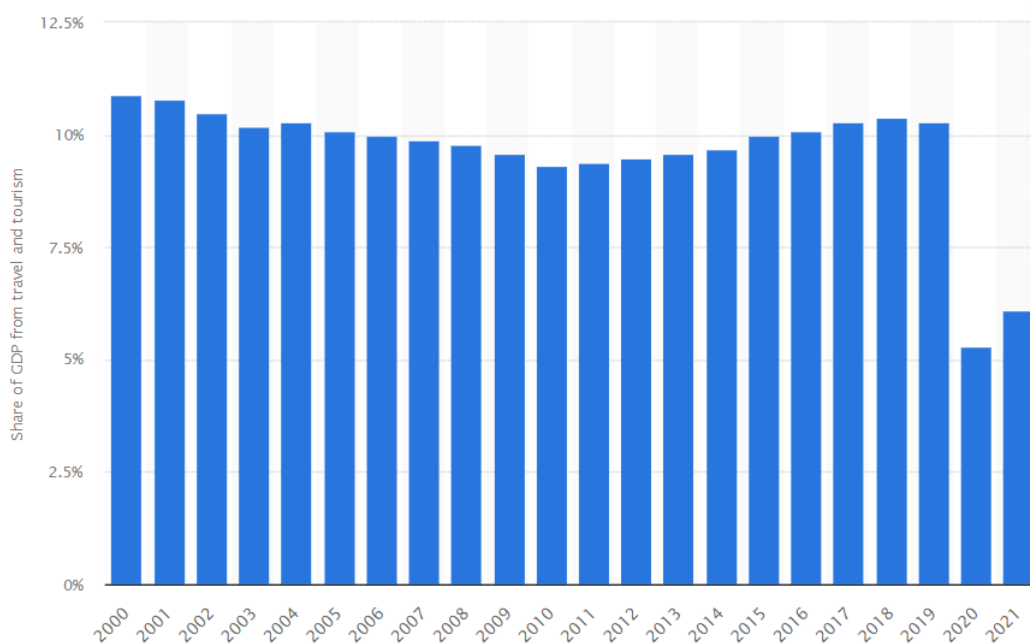
Σε παγκόσμιο επίπεδο, η επίδραση των ταξιδιών και του τουρισμού στο σύνολο τους στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) είχε αύξηση κατά 21,7% το 2021 σε σχέση με το 2020, μετά από απότομη πτώση το προηγούμενο έτος λόγω της πανδημίας του κορονοϊού (COVID-19). Στο σύνολο της, η συμβολή τόσο των ταξιδιών και όσο και του τουρισμού στο παγκόσμιο ΑΕΠ ανήλθε σε 5,81 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2021 δηλ. 6,1% του παγκόσμιου ΑΕΠ (διάγραμμα 1, διάγραμμα 2), φανερώνοντας αύξηση περίπου ενός τρισεκατομμυρίου δολαρίων ΗΠΑ από το 2020, αλλά χωρίς να μπορεί να καλύψει τα στοιχεία πριν από την πανδημία. Το 2021, οι κορυφαίες ταξιδιωτικές αγορές διεθνώς ως προς τη συνολική συμβολή των ταξιδιών και του τουρισμού στο ΑΕΠ ήταν οι ΗΠΑ, η Κίνα και η Γερμανία (πίνακας 1) (Statista, 2023).

Διάγραμμα 1. Συνολική επίδραση των ταξιδιών και του τουρισμού στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) διεθνώς, για τα έτη 2019, 2020 και 2021 (σε δις δολάρια ΗΠΑ)

(Statista, 2023)

Διάγραμμα 2. Ποσοστό (%) του συνολικού ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) που προκύπτει από τα ταξίδια και τον τουρισμό διεθνώς, τα έτη 2000 έως 2021

(Statista, 2023)

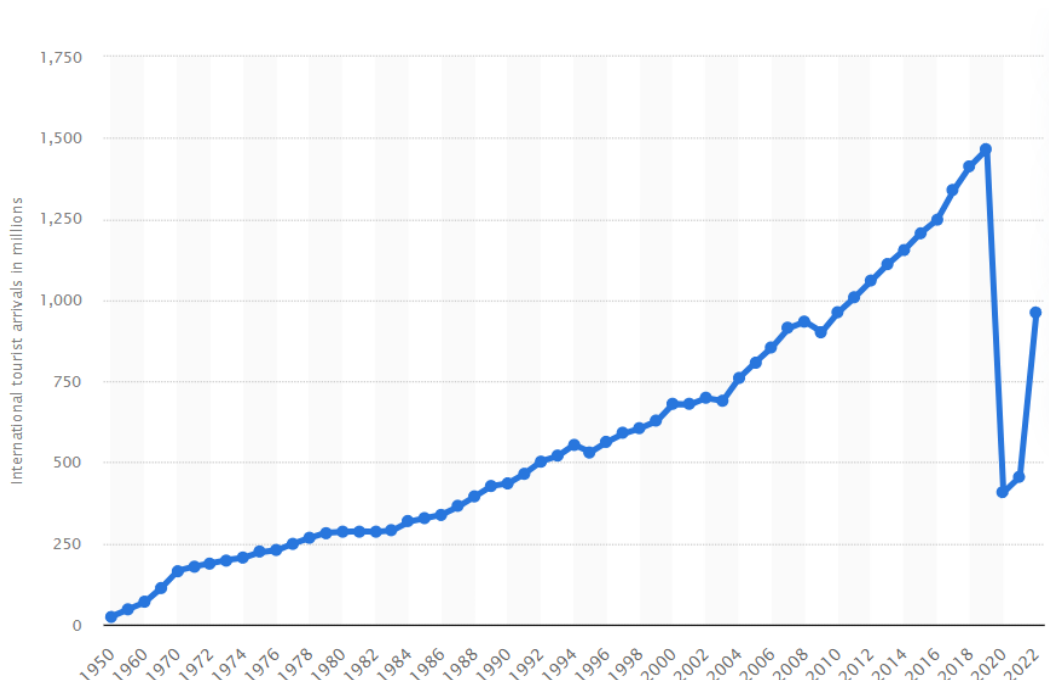
Πίνακας 1 Σημαντικότερες ταξιδιωτικές αγορές διεθνώς από το 2019 έως το 2021 (σε δις δολάρια ΗΠΑ), ως προς τη συνολική επίδραση των ταξιδιών και του τουρισμού στο ΑΕΠ

	2019	2020	2021
ΗΠΑ	1,979.1	1,042.3	1,271.2
Κίνα	1,856.6	696.3	814.3
Γερμανία	391.2	239.1	251
Ιαπωνία	371.1	167.9	206.3
Ιταλία	214.5	113	179
Ινδία	212.8	124	178
Γαλλία	233.3	126.5	177.9
Μεξικό	199.6	136.6	168.8
Ηνωμένο Βασίλειο	280.8	112.3	157.5
Ισπανία	198.3	74.2	113.1

(Statista, 2023)

Σε ότι αφορά τον αριθμό των διεθνών αφίξεων τουριστών παγκοσμίως, αυτός είχε ανάκαμψη το 2022 αφού υπήρχε απότομη μείωση με την έναρξη της πανδημίας. Παρά τη σημαντική ετήσια αύξηση, οι διεθνείς αφίξεις τουριστών ήταν ακόμη κάτω από τα προ πανδημίας επίπεδα, ανερχόμενες στο σύνολο σε περίπου 963 εκατομμύρια το 2022 (διάγραμμα 3). Κατά το πρώτο έτος της υγειονομικής κρίσης, οι αφίξεις εισερχόμενων τουριστών παγκοσμίως μειώθηκαν σε περίπου 407 εκατομμύρια, ο χαμηλότερος αριθμός που έχει καταγραφεί από το 1989 (Statista, 2023).

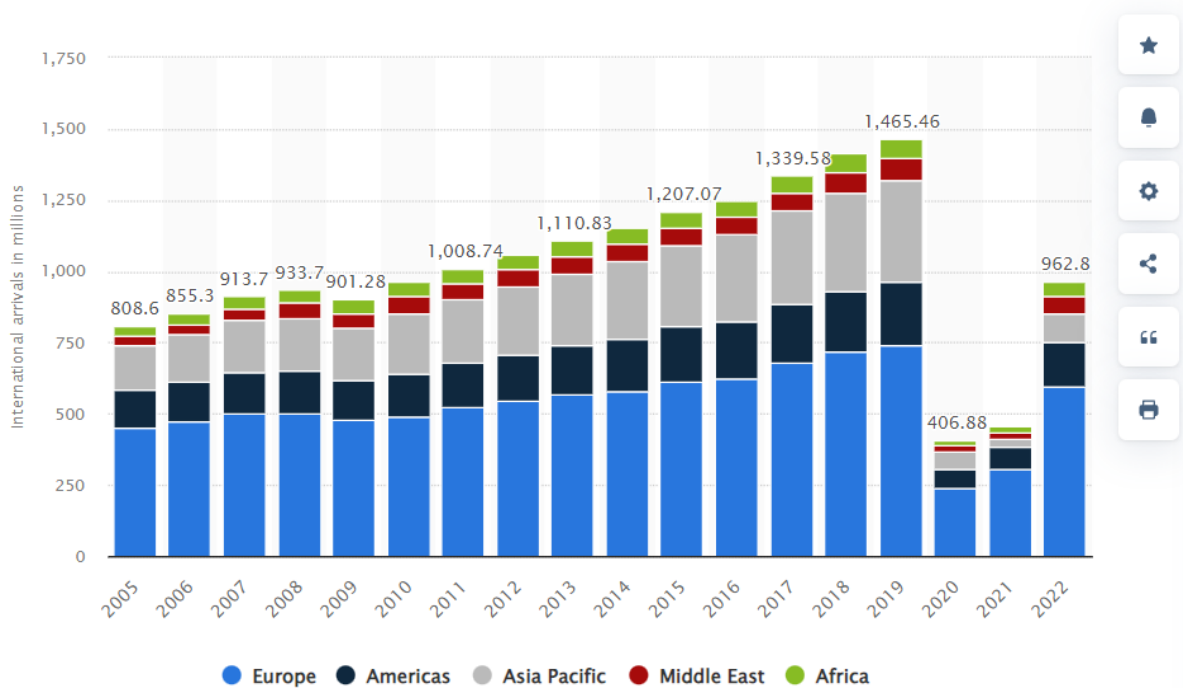
Διάγραμμα 3. Αριθμός διεθνών αφίξεων τουριστών σε όλον τον κόσμο, από το 1950 έως το 2022 (σε εκ.)

(Statista, 2023)

Από το 2005, η Ευρώπη είναι η παγκόσμια περιοχή που προσελκύει τον μεγαλύτερο αριθμό διεθνών τουριστών (διάγραμμα 4). Ενώ οι εισερχόμενες αφίξεις τουριστών στην Ευρώπη αυξήθηκαν σημαντικά το 2022 σε σχέση με το προηγούμενο έτος, δεν κατάφεραν ακόμη να καλύψουν τη διαφορά με τα προ πανδημίας επίπεδα. Εντός αυτής της περιοχής, η Νότια και Μεσογειακή Ευρώπη ήταν η πιο δημοφιλής περιοχή για τον διεθνή τουρισμό, καταγράφοντας πάνω από 300 εκατομμύρια εισερχόμενες αφίξεις πριν από την πανδημία και περίπου 139 εκατομμύρια αφίξεις το 2021 (Statista, 2023).

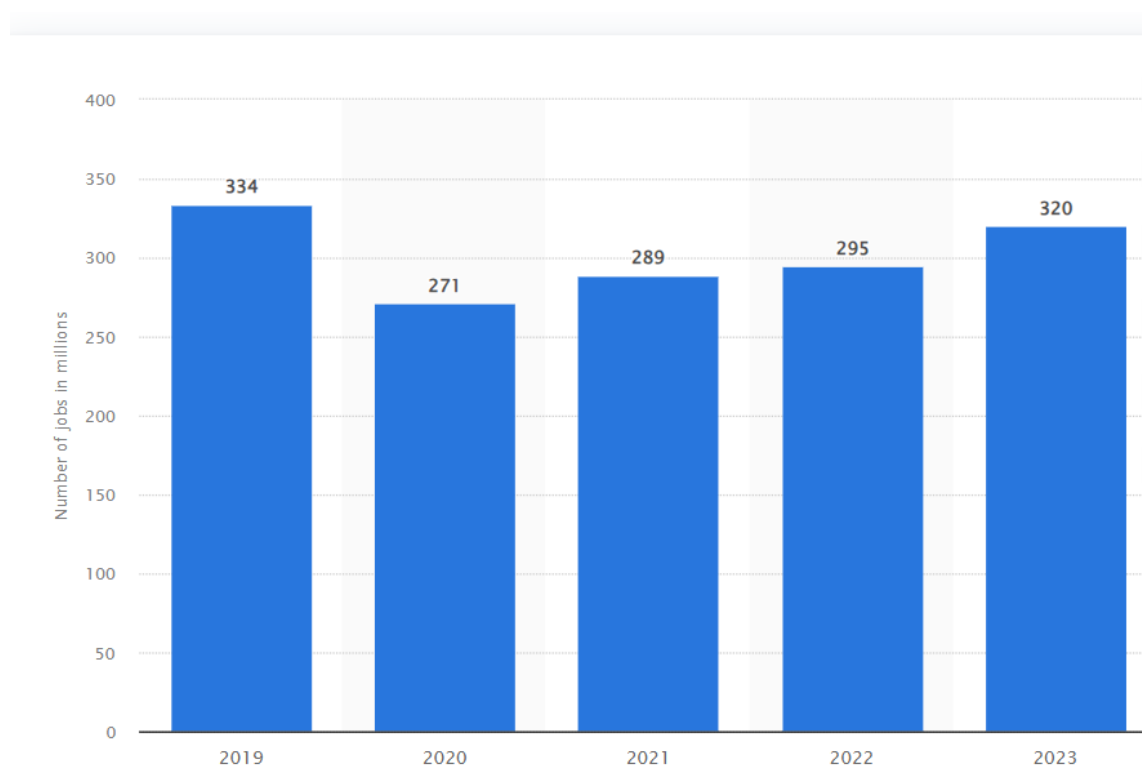
Διάγραμμα 4. Αριθμός διεθνών αφίξεων τουριστών σε όλον τον κόσμο, από το 2005 έως το 2022, ανά γεωγραφική περιοχή (σε εκ.)

(Statista, 2023)

Αναφορικά με τους εργαζομένους, η παγκόσμια απασχόληση στο κομμάτι των ταξιδιών και του τουρισμού αυξήθηκε ελαφρώς το 2022 σε σχέση με το 2021, λόγω της πανδημίας. Παρά την αύξηση, ο αριθμός των θέσεων εργασίας παγκοσμίως ήταν ακόμη κάτω από τα προ πανδημίας επίπεδα, φτάνοντας στο σύνολο τα 295 εκατομμύρια το 2022. Όπως προβλέπεται, ο αριθμός αυτός αναμένεται να αυξηθεί σε 320 εκατομμύρια το 2023 (διάγραμμα 5). Ο τομέας των ταξιδιών και του τουρισμού ενσωματώνει πολλές βιομηχανίες, μεταξύ των οποίων είναι αυτές των μεταφορών, της διαμονής, των υπηρεσιών τροφίμων και ποτών και άλλων. Όλοι αυτοί οι κλάδοι είχαν επιρροή από την πανδημία COVID-19 (Statista, 2023).

Διάγραμμα 5. Αριθμός θέσεων εργασίας στον κλάδο τουρισμού παγκοσμίως από το 2019 έως το 2022, με πρόβλεψη για το 2023 (σε εκατομμύρια)

(Statista, 2023)

2.5 Ο τουρισμός στην Ελλάδα και η συμβολή του στην οικονομία της χώρας

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τομείς της ελληνικής οικονομίας και βασικός πυλώνας οικονομικής ανάπτυξης (OECD, 2020). Σύμφωνα με τα τελευταία πρόσφατα στοιχεία για τον τουρισμό (INSETE, 2023):

- Το 2021 σημειώθηκε σημαντική άνοδος των συνολικών εισπράξεων από το εξωτερικό κατά +135% ή + € 6.730 εκατ. στα € 11.705 εκατ., έναντι € 4.975 εκατ. το 2020.
- Σημειώθηκε αύξηση της άμεσης συνεισφοράς του τουρισμού, εισερχόμενου και εγχώριου, στην οικονομία της Ελλάδας, που υπολογίζεται σε € +7.041 εκατ. (ή κατά +110,3%, από € 6.384 εκατ. άμεσης συνεισφοράς στην οικονομία το 2020 σε € 13.425 εκατ. το 2021).

- Η δραστηριότητα πάνω στον τουριστικό τομέα παρέμεινε στο μεγαλύτερο βαθμό εξαγωγική με το 87,2% των εσόδων του τουρισμού να πηγάζουν από τον εισερχόμενο τουρισμό.
- Από κάθε 1€ τουριστικής δραστηριότητας, δημιουργείται επιπλέον ποσό 1,2-1,65€ πρόσθετης οικονομικής δραστηριότητας, κάνοντας εμφανές πως ο τουρισμός είναι ένας κλάδος με μεγάλη θετική επίδραση στην οικονομία.
- Η οικονομία τριών νησιωτικών Περιφερειών (Ν. Αιγαίο, Ιόνια Νησιά και Κρήτη) εξαρτάται πάρα πολύ από τον τουρισμό

Είναι προφανής η σπουδαία συμβολή του τουρισμού για την ελληνική οικονομία ακόμα και κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Στους επόμενους πίνακες παρουσιάζονται αναλυτικά, βάσει της Έρευνας Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος, οι αφίξεις μη κατοίκων από το εξωτερικό ανά χώρα προέλευσης για τα έτη 2010-2022 καθώς και το σύνολο της δαπάνης ανά χώρα προέλευσης για τα έτη 2010-2022. Όπως είναι εμφανές, οι περισσότερες αφίξεις μη κατοίκων από το εξωτερικό για το 2022 αφορούσαν το Ηνωμένο Βασίλειο και έπειτα τη Γερμανία. Συνολικά, το 2022, οι αφίξεις μη κατοίκων από το εξωτερικό έφτασαν τα 27.836.000 άτομα. Αναφορικά με τις δαπάνες για το 2022, αυτές έφτασαν τα 17,257 δις. ευρώ (INSETE, 2023).

Πίνακας 2 Αφίξεις μη κατοίκων από χώρες του εξωτερικού, ανά χώρα προέλευσης (σε χιλ.) (μη συμπεριλαμβανομένης της κρουαζιέρας)

Χώρες προέλευσης	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Χώρες Ευρωζώνης	6.147	6.622	5.903	6.379	7.457	8.189	8.935	9.863	11.436	11.071	3.447	7.360	11.567
Αυστρία	338	310	236	236	285	327	359	396	521	583	161	422	614
Βέλγιο	340	433	327	345	409	483	467	527	587	588	136	359	502
Γαλλία	868	1.149	977	1.152	1.463	1.522	1.314	1.420	1.524	1.542	469	1.175	1.758
Γερμανία	2.039	2.240	2.109	2.268	2.459	2.810	3.139	3.706	4.381	4.026	1.526	3.001	4.352
Ισπανία	155	155	156	92	136	94	203	164	226	283	75	141	291
Ιταλία	844	938	848	964	1.118	1.355	1.387	1.441	1.667	1.553	373	806	1.413
Κύπρος	575	440	425	399	448	470	652	632	698	801	291	496	733
Ολλανδία	528	561	478	581	657	639	771	947	1.015	818	257	580	1.059
Λοιπές	460	395	347	342	480	489	644	631	818	878	159	379	846
Χώρες ΕΕ εκτός Ευρωζώνης	2.263	2.347	1.979	2.301	3.703	4.388	5.387	5.718	7.018	7.482	1.442	2.763	5.428
Δανία	241	245	205	202	240	238	242	279	385	308	88	204	274
Ρουμανία	258	224	230	279	543	540	1.026	1.149	1.389	1.378	205	626	1.379
Σουηδία	281	334	320	369	338	352	413	493	509	412	48	128	428
Τσεχία	295	309	289	287	348	437	280	339	368	402	103	266	419
Λοιπές	1.188	1.235	935	1.164	2.234	2.822	3.426	3.457	4.368	4.982	998	1.540	2.929
Λοιπές Χώρες	6.597	7.459	7.635	9.239	10.874	11.022	10.477	11.613	11.668	12.795	2.485	4.582	10.841
Αλβανία	242	411	469	505	488	491	722	829	987	944	266	309	860
Αυστραλία	108	116	118	129	183	183	169	324	322	339	29	9	112
Ελβετία	274	361	300	347	377	391	438	449	521	540	176	404	483
Ηνωμένο Βασίλειο	1.802	1.758	1.921	1.846	2.090	2.397	2.895	3.002	2.943	3.499	1.069	1.591	4.485
ΗΠΑ	498	485	374	467	592	750	779	865	1.097	1.179	107	396	1.089
Καναδάς	113	142	103	187	146	182	153	198	346	321	33	57	181
Ρωσία	451	739	875	1.353	1.250	513	595	589	520	583	26	120	36
Λοιπές	3.107	3.446	3.476	4.406	5.748	6.114	4.726	5.358	4.932	5.389	781	1.698	3.595
Σύνολο αφίξεων	15.007	16.427	15.518	17.920	22.033	23.599	24.799	27.194	30.123	31.348	7.374	14.705	27.836

(INSETE, 2023)

Πίνακας 3 Δαπάνη μη κατοίκων από χώρες του εξωτερικού, ανά χώρα προέλευσης (σε εκ. ευρώ) (μη συμπεριλαμβανομένης της κρουαζιέρας)

Χώρες προέλευσης	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Χώρες Ευρωζώνης	4.554	4.975	4.340	4.861	5.451	6.009	5.580	6.296	7.102	7.732	2.405	5.536	8.039
Αυστρία	276	255	194	212	245	300	251	257	364	462	112	337	455
Βέλγιο	247	316	260	283	312	373	318	341	399	453	92	294	360
Γαλλία	641	840	764	905	1.129	1.194	889	994	954	1.090	367	992	1.277
Γερμανία	1.624	1.838	1.654	1.900	1.995	2.245	2.128	2.553	2.962	2.959	1.134	2.316	3.256
Ισπανία	100	135	111	70	78	66	129	88	123	203	45	103	180
Ιταλία	541	627	543	600	704	833	722	753	939	1.009	218	525	927
Κύπρος	483	330	277	247	255	249	310	334	361	465	169	284	398
Ολλανδία	345	385	315	410	435	439	481	640	615	534	169	410	669
Λουπές	296	249	221	233	299	309	352	336	385	558	98	276	517
Χώρες ΕΕ εκτός Ευρωζώνης	910	922	809	964	1.239	1.375	1.573	1.511	1.969	1.999	453	1.261	1.967
Δανία	138	144	131	116	147	142	133	147	213	191	58	154	162
Ρουμανία	108	71	96	121	188	179	391	374	450	483	80	301	567
Σουηδία	151	188	191	227	201	221	221	272	279	258	28	83	289
Τσεχία	160	165	149	153	157	202	123	132	162	186	48	140	241
Λουπές	354	353	244	347	547	632	704	586	866	880	239	584	708
Λουπές Χώρες	4.147	4.608	4.876	5.881	6.315	6.295	5.596	6.395	6.582	7.949	1.452	3.531	7.252
Αλβανία	78	122	147	167	143	147	170	190	236	212	90	111	283
Αυστραλία	147	165	156	177	239	237	182	395	362	371	20	9	160
Ελβετία	265	349	297	333	338	375	336	341	399	462	148	355	425
Ηνωμένο Βασίλειο	1.244	1.205	1.419	1.355	1.553	2.019	1.944	2.065	1.937	2.564	756	1.466	3.127
ΗΠΑ	599	532	426	569	655	943	728	814	1.040	1.189	86	596	1.200
Καναδάς	134	172	132	259	164	223	141	179	365	343	40	82	229
Ρωσία	496	743	944	1.339	1.157	421	436	418	341	433	14	115	41
Λουπές	1.183	1.319	1.354	1.684	2.066	1.930	1.658	1.993	1.901	2.375	297	798	1.785
Σύνολο Δαπάνης**	9.611	10.505	10.025	11.707	13.005	13.679	12.749	14.202	15.653	17.680	4.310	10.328	17.257

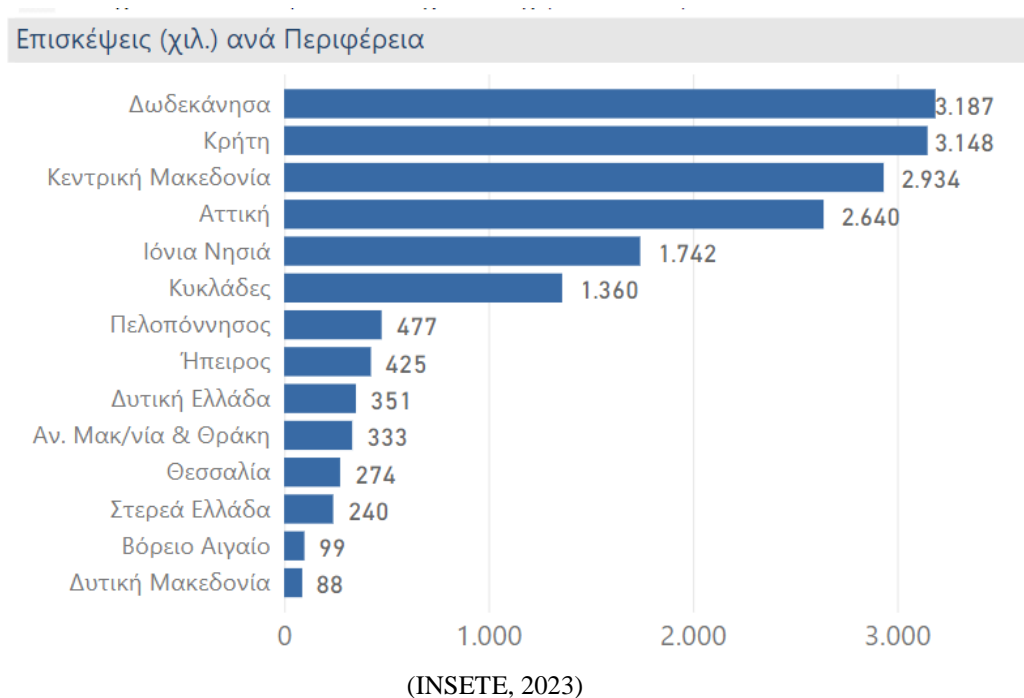
(INSETE, 2023)

Σε ότι αφορά την κρουαζιέρα, σύμφωνα με συμπληρωματική έρευνα από την Τράπεζα της Ελλάδος, για το 2022 έγιναν 4.598 αφίξεις κρουαζιερόπλοιων (2.074 αφίξεις το 2021), με 4.493,6 χιλ. επισκέψεις επιβατών (1.538,8 χιλ. το 2021). Το 88,5% των τουριστών κρουαζιέρας ήταν διερχόμενοι (transit). Το 2022, τα συνολικά έσοδα από την κρουαζιέρα σημείωσαν άνοδο κατά 145,7% σε σύγκριση με το 2021, φτάνοντας τα 493,4 εκατ. ευρώ (Οικονομικός Ταχυδρόμος, 2023).

2.6 Ο τουρισμός στον νομό Λασιθίου

Η Περιφέρεια Κρήτης έχει να κάνει με έναν αναπτυγμένο τουριστικά προορισμό που είναι γνωστός για το μεγάλο του απόθεμα τόσο στον πολιτιστικό όσο και στον φυσικό τομέα. Το επίπεδο των υποδομών και η μεγάλη προσφορά των τουριστικών δραστηριοτήτων καθιστούν την Κρήτη προορισμό για όλο το έτος, ενώ η διαφοροποίηση του τουριστικού της προϊόντος συμβάλλει στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία, η Κρήτη βρίσκεται στη δεύτερη θέση σε ότι αφορά τις επισκέψεις τουριστών για το 2021, ανά περιφέρεια χώρας. Συγκεκριμένα, το 2021 συγκέντρωσε 3.148.000 επισκέπτες, όπως δείχνει το ακόλουθο διάγραμμα (INSETE, 2023).

Διάγραμμα 6. Επισκέψεις τουριστών, σε χιλιάδες, ανά Περιφέρεια (2021)

Αναφορικά με το ξενοδοχειακό δυναμικό, ο νομός Λασιθίου διαθέτει το 14% του δυναμικού με 222 μονάδες, 12.606 δωμάτια και 26.791 κλίνες. Έχει συνεπώς, το μικρότερο ποσοστιαίο μερίδιο από τους τέσσερις νομούς του νησιού (διάγραμμα 7) (INSETE, 2019).

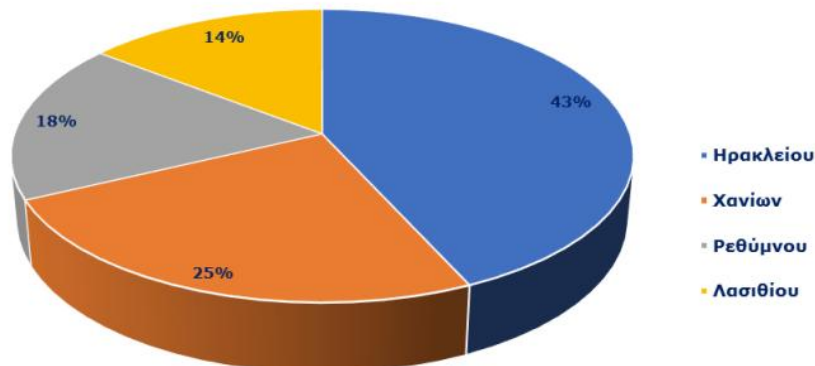
Πίνακας 4 Ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό (2018)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ							
Ξενοδοχειακό δυναμικό 2018							
Ενότητα		5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Ηρακλείου	Μονάδες	35	117	121	184	112	569
	Δωμάτια	8.524	14.322	5.694	5.873	3.290	37.703
	Κλίνες	17.959	28.591	11.509	11.891	6.869	76.819
Χανίων	Μονάδες	28	70	148	317	58	621
	Δωμάτια	2.964	4.316	4.918	8.158	1.145	21.501
	Κλίνες	6.394	9.133	10.840	19.170	2.480	48.017
Ρεθύμνου	Μονάδες	18	59	111	135	22	345
	Δωμάτια	2.720	4.279	4.326	3.729	363	15.417
	Κλίνες	5.553	9.414	9.336	8.110	803	33.216
Λασιθίου	Μονάδες	26	40	41	81	34	222
	Δωμάτια	4.477	3.784	1.775	2.122	448	12.606
	Κλίνες	10.127	7.637	3.690	4.377	960	26.791
Σύνολο	Μονάδες	107	286	421	717	226	1.757
	Δωμάτια	18.685	26.701	16.713	19.882	5.246	87.227
	Κλίνες	40.033	54.775	35.375	43.548	11.112	184.843

Πηγή: ΜΗΤΕ, ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Διάγραμμα 7. Ποσοστό του ξενοδοχειακού δυναμικού σε δωμάτια της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018

Πηγή: ΜΗΤΕ, ΞΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Σε σχέση με το δυναμικό ενοικιαζόμενων δωματίων, ο νομός Λασιθίου διαθέτει το 13% του δυναμικού με 492 μονάδες, 3.062 δωμάτια και 7.115 κλίνες. Αυτό αντιστοιχεί στο μικρότερο ποσοστό σε σύγκριση με τους τέσσερις νομούς του νησιού (διάγραμμα 8) (INSETE, 2019).

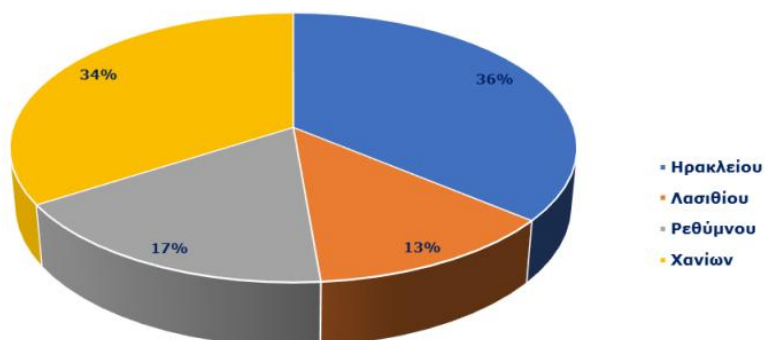
Πίνακας 5 Αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ						
Ενοικιαζόμενα δωμάτια 2018						
Ενότητα		4Κ	3Κ	2Κ	1Κ	Σύνολο
Ηρακλείου	Μονάδες	67	350	362	106	885
	Δωμάτια	683	3.980	3.340	765	8.768
	Κλίνες	1.645	8.452	7.007	1.608	18.712
Χανίων	Μονάδες	38	525	616	174	1.353
	Δωμάτια	172	3.148	3.894	1.076	8.290
	Κλίνες	466	8.232	9.233	2.488	20.419
Ρεθύμνου	Μονάδες	17	218	330	114	679
	Δωμάτια	200	1.409	1.947	631	4.187
	Κλίνες	459	3.642	4.503	1.437	10.041
Λασιθίου	Μονάδες	22	115	224	131	492
	Δωμάτια	199	837	1.367	659	3.062
	Κλίνες	455	2.018	3.160	1.482	7.115
Σύνολο	Μονάδες	144	1.208	1.532	525	3.409
	Δωμάτια	1.254	9.374	10.548	3.131	24.307
	Κλίνες	3.025	22.344	23.903	7.015	56.287

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Διάγραμμα 8. Κατανομή (%) των δωματίων της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Αναφορικά με το δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων, ο νομός Λασιθίου αντιπροσώπευε το 2018 το 17% του δυναμικού της Περιφέρειας με 346 μονάδες, 552 δωμάτια και 2.626 κλίνες (ισοβαθμίζοντας σε ποσοστό την Ενότητα Ηρακλείου) (INSETE, 2019).

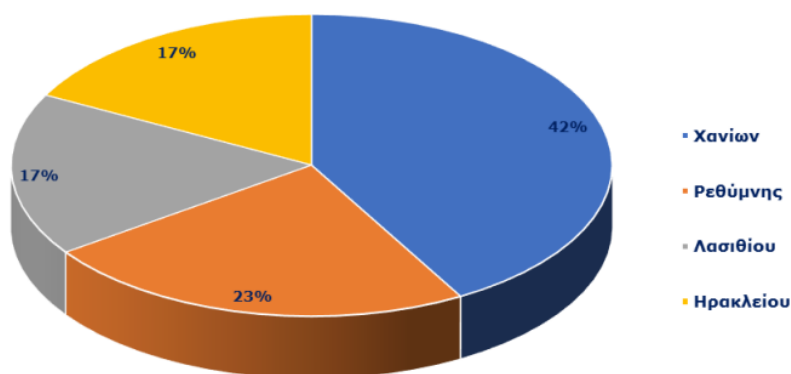
Πίνακας 6 Επιπλωμένες κατοικίες και επαύλεις της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018

Δυναμικό τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων στην Περιφέρεια Κρήτης ανά Ενότητα, 2018			
Ενότητα	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Χανίων	1.020	1.319	7.656
Ρεθύμνης	582	741	4.431
Λασιθίου	346	552	2.626
Ηρακλείου	358	547	2.910
Σύνολο	2.306	3.159	17.623

Πηγή: ΜΗΤΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Διάγραμμα 9. Ποσοστό (%) των δωματίων των τουριστικών επιπλωμένων κατοικιών και επαύλεων της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018

(INSETE, 2019)

Σε ότι αφορά το δυναμικό κάμπινγκ στην Περιφέρεια Κρήτης, το ποσοστό είναι πολύ χαμηλό σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας, καθώς αντιπροσωπεύει το 5% των μονάδων της χώρας, το 1% των οικίσκων και το 3% των θέσεων (2018). Η Ενότητα Λασιθίου διαθέτει το 14% του δυναμικού της Περιφέρειας με 2 μονάδες, 0 οικίσκους και 106 θέσεις (INSETE, 2019).

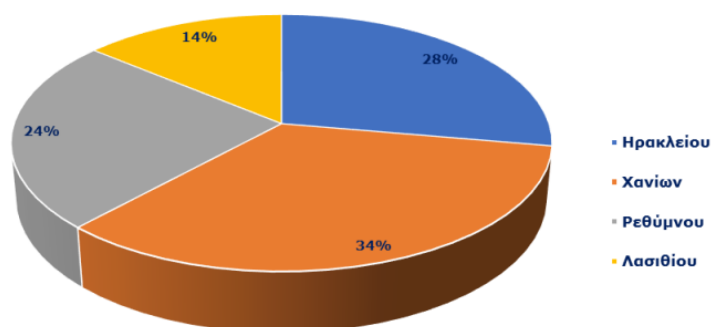
Πίνακας 7 Μονάδες, οικίσκοι και θέσεις κάμπινγκ της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ						
Δυναμικό Κάμπινγκ 2018						
Ενότητα		4*	3*	2*	1*	Σύνολο
Χανίων	Μονάδες	0	0	6	0	6
	Οικίσκοι	0	0	0	0	0
	Θέσεις	0	0	259	0	259
Ηρακλείου	Μονάδες	1	0	1	1	3
	Οικίσκοι	0	0	14	0	14
	Θέσεις	90	0	21	100	211
Ρεθύμνου	Μονάδες	0	1	3	0	4
	Οικίσκοι	0	0	0	0	0
	Θέσεις	0	18	166	0	184
Λασιθίου	Μονάδες	0	0	2	0	2
	Οικίσκοι	0	0	0	0	0
	Θέσεις	0	0	106	0	106
Σύνολο	Μονάδες	1	1	12	1	15
	Οικίσκοι	0	0	14	0	14
	Θέσεις	90	18	552	100	760

Πηγή: ΕΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Διάγραμμα 10. Ποσοστό (%) των θέσεων κάμπινγκ της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2018

Πηγή: ΕΕΕ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Αναφορικά με τα αξιοθέατα και τις δραστηριότητες, ο νομός Λασιθίου είναι γνωστός για τους παραδοσιακούς οικισμούς του (που φτάνουν τους 15), τους αρχαιολογικούς του χώρους (που φτάνουν τους 10), το αρχαιολογικό μουσείο του Αγίου Νικολάου, τις γαλάζιες σημαίες με τις οποίες έχουν βραβευτεί οι παραλίες του (41 γαλάζιες σημαίες), ενώ επίσης, διαθέτει μαρίνα στον Άγιο Νικόλαο με 253 θέσεις ελλιμενισμού και δύο Καταφύγια ή Αγκυροβόλια τουριστικών σκαφών. Επίσης, στον νομό Λασιθίου υπάρχει γήπεδο γκολφ στην Ελούντα,

προσφέρεται καταδυτικός τουρισμός, πεζοπορικές διαδρομές στο Οροπέδιο Λασιθίου, αναρριχητικά πεδία (Πέζας και Δίκτης), καθώς και ορειβατικά καταφύγια (INSETE, 2019). Σχετικά με τις διεθνείς αεροπορικές αφίξεις, η Ενότητα Λασιθίου σημείωσε αύξηση +895%, από 2000 το 2013 σε 19000 το 2018. Συγκεκριμένα το αεροδρόμιο που βρίσκεται στην πόλη της Σητείας αντιπροσωπεύει το 0,4% των διεθνών αεροπορικών αφίξεων που καταγράφηκαν στην Περιφέρεια Κρήτης για το 2018 (INSETE, 2019).

Πίνακας 8 Διεθνείς αεροπορικές αφίξεις της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2013 – 2018

Ενότητα	2013	2014	2015	2016	2017	2018	%Δ 2013 - 2018
Ηρακλείου	2.472.775	2.595.702	2.542.914	2.859.931	3.151.795	3.371.797	36%
Χανίων	849.271	935.615	939.794	1.039.616	1.093.200	1.164.395	37%
Λασιθίου	1.932	2.437	611	622	5.976	19.229	895%
Κρήτη	3.323.978	3.533.754	3.483.319	3.900.169	4.250.971	4.555.421	37%

Πηγή: ΥΠΑ, ΔΑΑ, FRAPORT- Ενεξέγρσσια INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Όσον αφορά την Ενότητα Λασιθίου, το αεροδρόμιο της Σητείας αντιπροσωπεύει μόλις το 1% της αεροπορικής κίνησης εσωτερικού που σημειώθηκε στην Περιφέρεια Κρήτης. Περνώντας στην ακτοπολιτική κίνηση εσωτερικού, το Λασιθί σημείωσε +2%, από 11 χιλ. το 2013 σε 11 χιλ. το 2018. Η Ενότητα Λασιθίου αντιπροσωπεύει το 0,4% των συνολικών διακινηθέντων που καταγράφηκαν στην Περιφέρεια (INSETE, 2019).

Πίνακας 9 Αεροπορική κίνηση εσωτερικού της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2013 - 2018

Ενότητα	2013	2014	2015	2016	2017	2018	%Δ 2013 - 2018
Ηρακλείου	409.981	407.162	473.771	503.021	574.803	665.722	62%
Χανίων	185.888	285.611	411.793	436.793	414.769	318.759	71%
Λασιθίου	15.644	14.767	12.404	9.578	9.608	11.414	-27%
Κρήτης	611.513	707.540	897.968	949.392	999.180	995.895	63%

Πηγή: ΥΠΑ, ΔΑΑ, FRAPORT Ενεξέγρσσια INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Πίνακας 10 Επιβάτες εσωτερικού στα λιμάνια της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2013 – 2018

Ενότητα	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013 - 2018	%Δ
Ηρακλείου	1.394.711	1.632.260	1.401.693	1.467.038	1.549.771	1.561.172		12%
Χανίων	1.040.638	973.789	1.183.455	954.464	854.087	1.296.435		25%
Ρεθύμνου	0	70.669	389	0	61.664	68.322		
Λασιθίου	10.791	9.271	11.935	8.833	10.500	11.050		2%
Κρήτη	2.446.140	2.685.989	2.597.472	2.430.335	2.476.022	2.936.979		20%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Ενεργειακή INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Σχετικά με την κρουαζιέρα, η Περιφέρεια Κρήτης σημείωσε αύξηση στην κίνηση των λιμένων της την περίοδο 2013-2018 (+9%, από 282 κρουαζιερόπλοια το 2013 σε 308 κρουαζιερόπλοια το 2018). Όπως φαίνεται στην κίνηση ανά λιμάνι, πτώση καταγράφεται στο λιμάνι του Αγ. Νικολάου (-54%, από 52 το 2013 σε 24 το 2018) και αύξηση στις Σητείες (+200%, από 1 το 2013 σε 3 το 2018) (INSETE, 2019).

Πίνακας 11 Κίνηση κρουαζιερόπλοιων της Περιφέρειας Κρήτης, ανά λιμάνι, 2013 – 2018

Λιμάνι	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013 - 2018	%Δ
Ηρακλείου	177	160	170	165	131	187		6%
Χανίων	47	38	59	86	84	78		66%
Αγ. Νικολάου	52	66	52	49	43	24		-54%
Ρεθύμνου	5	18	11	3	21	16		220%
Σητείας	1	4	1	0	0	3		200%
Κρήτη	282	286	293	303	279	308		9%

Πηγή: Ένωση Λιμένων Ελλάδος - Ενεργειακή INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Πρόσθετα, στο νομό Λασιθίου καταγράφηκε αύξηση επισκεψιμότητας σε μουσεία (+54%, από 30 χιλ. το 2013 σε 47 χιλ. το 2018) και σε αρχαιολογικούς χώρους (+3%, από 608 χιλ. το 2013 σε 628 χιλ. το 2018) (INSETE, 2019).

Πίνακας 12 Αριθμός επισκεπτών σε μουσεία της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2013 – 2018

Ενότητα	2013	2014	2015	2016	2017	2018	%Δ 2013 - 2018
Ηρακλείου	135.963	198.942	201.657	355.237	426.191	555.031	308%
Ρεθύμνου	18.729	17.611	16.088	10.588	59.930	92.222	392%
Χανίων	44.997	46.442	59.958	57.262	64.207	73.483	63%
Λασιθίου	30.251	34.574	34.571	38.664	39.983	46.526	54%
Κρήτη	229.940	297.569	312.274	461.751	590.311	767.262	234%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

Πίνακας 13 Αριθμός επισκεπτών σε αρχαιολογικούς χώρους της Περιφέρειας Κρήτης, ανά νομό, 2013 – 2018

Ενότητα	2013	2014	2015	2016	2017	2018	%Δ 2013 - 2018
Ηρακλείου	940.892	938.232	892.082	880.140	1.083.305	1.410.383	50%
Λασιθίου	608.170	626.863	563.189	539.990	604.584	628.356	3%
Χανίων	0	2.829	14.760	19.040	38.669	65.583	
Ρεθύμνου	0	0	12.078	11.856	21.111	19.318	
Κρήτη	1.549.062	1.567.924	1.482.109	1.451.026	1.747.669	2.123.640	37%

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ - Επεξεργασία INSETE Intelligence

(INSETE, 2019)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

3.1 Ορισμός εναλλακτικού τουρισμού

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο τουρισμός παράγει πολυάριθμα οικονομικά οφέλη για τις τοπικές κοινότητες, αλλά συμβάλλει επίσης σε σημαντικές περιβαλλοντικές ζημίες και επιφέρει αρνητικές κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις σε πολλούς προορισμούς (Gursoy et al., 2002). Αυτές οι αυξανόμενες ανησυχίες σχετικά με τις αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού οδήγησαν από τη δεκαετία του 1980 σε ένα συνεχές ενδιαφέρον για τη μελέτη των επιπτώσεων του τουρισμού στο περιβάλλον και την κοινωνία (Northcote & Macbeth 2006). Στο πλαίσιο αυτό, παρατηρήθηκε μια στροφή σχετικά με τα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος, με τον μαζικό τουρισμό να δέχεται έντονη κριτική ως προς τις επιβλαβείς επιπτώσεις του στις περιοχές προορισμού. Η αναζήτηση της αειφόρου ανάπτυξης οδήγησε σε μια νέα κατηγορία τουρισμού, τον εναλλακτικό τουρισμό, ο οποίος ενσωμάτωσε τον ήπιο τουρισμό, τον τουρισμό μικρής κλίμακας, τον πράσινο τουρισμό, τον φυσικό τουρισμό κτλ (Smith & Eadington, 1992, όπως αναφέρεται στον Christou, 2012).

Σύμφωνα με τους Theng et al (2015), ο εναλλακτικός τουρισμός αφορά μια ποικιλία προσεγγίσεων και συναντάται στη βιβλιογραφία με διάφορες διατυπώσεις, όπως οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, κοινοτικός τουρισμός, ηθικός τουρισμός κτλ. Στο πλαίσιο του εναλλακτικού τουρισμού λαμβάνονται υπόψη, πέρα από τα οικονομικά ζητήματα, και οι κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις, η σχέση με το περιβάλλον, καθώς και η συμμετοχή των κοινοτήτων υποδοχής (Duterme, 2006).

Όπως αναφέρεται στους Prince και Ioannides (2017), ο όρος εναλλακτικός τουρισμός είναι ένας όρος που περιγράφει τον τουρισμό που δομείται από μικρής κλίμακας και τοπικά ελεγχόμενες επιχειρήσεις, οι οποίες παρέχουν εμπειρίες που έχουν σχέση, για παράδειγμα, με εκπαιδευτικές εκδρομές, εθελοντικά ταξίδια, καταλύματα σε αγροκτήματα και οικοτουρισμό (Oriade & Evans, 2011; Weaver, 2006). Ο εναλλακτικός τουρισμός έχει λάβει αυξανόμενη σημασία στις συζητήσεις για την αειφόρο ανάπτυξη καθώς διέπεται από μια ευαίσθητη προσέγγιση απέναντι στις ανάγκες των κοινοτήτων υποδοχής (Higgins-Desbiolles, 2008;

Scheyvens, 2002; Singh, 2002; Weaver, 2006), καθώς και στις πολιτιστικές διαστάσεις (Higgins-Desbiolles, 2008; MacIntosh & Zahra, 2007; Zahra & McGehee, 2013). Οι μελετητές υποστηρίζουν πως ο εναλλακτικός τους επιφέρει περιορισμένες δυσμενείς περιβαλλοντικές και κοινωνικο-πολιτιστικές επιπτώσεις, στοχεύει στην παροχή περισσότερων συμμετοχικών ευκαιριών για μικρές επιχειρήσεις, κατοίκους και διάφορους τοπικούς ενδιαφερόμενους, ενώ ταυτόχρονα διαδίδει τον πλούτο στους τοπικούς φορείς (Scheyvens, 2012, 2002; Singh, 2002). Αυτή η συμμετοχή θεωρείται ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι οι συγκεκριμένες ανάγκες των μελών των κοινοτήτων καλύπτονται μέσω του τουρισμού (Saarinen, 2006; Sebele, 2010; Tosun & Timothy, 2003).

3.2 Μορφές εναλλακτικού τουρισμού

Οι μορφές εναλλακτικού τουρισμού οριοθετούνται μέσα από νέα και πολυσύνθετα τουριστικά προϊόντα, τα οποία διέπονται από δυναμική ζήτηση, ανταποκρίνονται σε ειδικά κίνητρα, δεν είναι περιοριστικά, αλλά συνεχώς διευρύνονται. Οι βασικές μορφές του εναλλακτικού τουρισμού είναι οι παρακάτω (Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, 2013):

- (Α) Συνεδριακός –Εκθεσιακός τουρισμός
- (Β) Αστικός Τουρισμός (city break)
- (Γ) Θαλάσσιος Τουρισμός
 - (Γ1) Τουρισμός κρουαζιέρας
 - (Γ2) Τουρισμός με σκάφη αναψυχής
 - (Γ3) Άλλες μορφές θαλάσσιου τουρισμού (Αλιευτικός, καταδυτικός)
- (Δ) Πολιτισμικός Τουρισμός - Θρησκευτικός Τουρισμός
- (Ε) Αθλητικός Τουρισμός
 - (Ε.1) Γκολφ
 - (Ε. 2) Χιονοδρομικός τουρισμός
 - (Ε.3) Αθλητικές δραστηριότητες αναψυχής στον ορεινό χώρο (π.χ. ορειβασία, αναρρίχηση, κανόε-καγιάκ, rafting, αιωροπτερισμός, αλεξίπτωτο πλαγιάς).
- (ΣΤ) Ιαματικός και θεραπευτικός τουρισμός
- (Ζ) Τουρισμός υπαίθρου (πχ. ορειβατικός, γεωτουρισμός)

(Η) Γεωτουρισμός (ηφαίστεια, σπήλαια, φαράγγια, απολιθωματοφόρες θέσεις, μεγάλα γεωλογικά ρήγματα, αρχαία ή ανενεργά μεταλλεία και λατομεία κτλ

(Θ) Άλλες ειδικές – εναλλακτικές μορφές τουρισμού (π.χ. θεματικά πάρκα, πάρκα περιπέτειας, πάρκα ομοιωμάτων)

3.3 Προφίλ εναλλακτικού τουρίστα

Ο τουρίστας που επιλέγει τον εναλλακτικό τουρισμό απέχει από τα καθιερωμένα πρότυπα του μαζικού τουρισμού. Όπως αναφέρεται στον Ανδριώτη (2008), ο τουρίστας εναλλακτικού τουρισμού έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- επισκέπτεται τόπους που έχουν περιορισμένη ανάπτυξη
- νιώθει έλξη από το αίσθημα της περιήγησης
- δεν επιθυμεί την πολυκοσμία
- προσπαθεί να αναπτύξει κανάλια επικοινωνίας με τους κατοίκους του τόπου
- δεν ψάχνει για εξεζητημένες τουριστικές εγκαταστάσεις
- αποκτά όλο και πιο πολλές πληροφορίες πριν και κατά τη διάρκεια του ταξιδιού
- ταξιδεύει είτε ατομικά είτε σε μικρές ομάδες
- έχει μεγάλο εκπαιδευτικό υπόβαθρο

Με βάση τους Meric και Hunt (1998), που διερεύνησαν το προφίλ του οικοτουρίστα στις Ηνωμένες Πολιτείες, αυτός είναι το άτομο που επιλέγει το ταξίδι με άξονα τις ελάχιστες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, έχει σχετικά υψηλό εισόδημα, κατέχει άνω του μέσου εκπαιδευτικό επίπεδο και είναι μεσήλικας. Βέβαια, αυτή η κοινωνικοδημογραφική εικόνα στο προφίλ του οικοτουρίστα διαφοροποιείται από άτομο σε άτομο, σύμφωνα με τους Dolnicar και Long (2009).

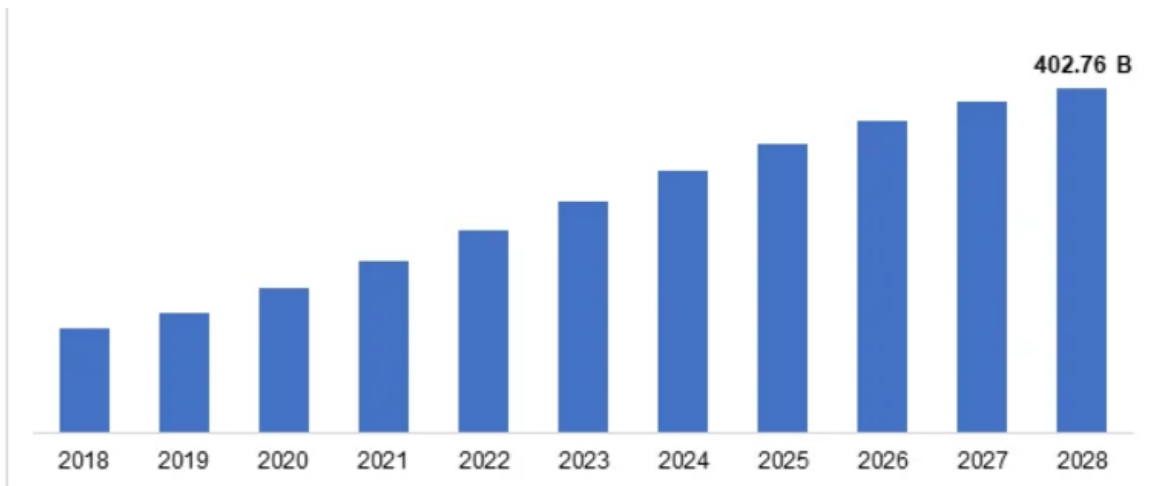
Σύμφωνα με τις Alebaki και Iakovidou (2010), οι τουρίστες που επιλέγουν εναλλακτικό τουρισμό επιδιώκουν την εμπειρία μακριά από τον μαζικό τουρισμό, καθώς αισθάνονται ότι αυτός ο τρόπος τουρισμού δεν μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες τους για ποιοτικές τουριστικές δραστηριότητες. Συνάμα, έλκονται από τις δυνατότητες που προσφέρουν οι τοπικές κοινωνίες και διέπονται από την άποψη ότι οι κοινότητες πρέπει να αναπτύξουν τις οικονομίες τους κατά τρόπους με τους οποίους ο τουρισμός δεν θα αλλάξει τους φυσικούς τους πόρους. Παραδείγματος χάριν, ένας επισκέπτης μπορεί να επισκεφθεί μια

αγροτουριστική μονάδα που παράγει βιολογικά τρόφιμα, να διαμείνει στο ξενοδοχείο εντός των εγκαταστάσεων του αγροκτήματος και να αξιοποιήσει την ευκαιρία γεύματος φτιαγμένου από βιολογικά προϊόντα. Έχει επίσης επιλογές όπως πεζοπορία, ορεινή ποδηλασία, ράφτινγκ ή οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα κοντά στο αγρόκτημα. Αυτό αναδεικνύει ότι οι καταναλωτές που επιλέγουν εναλλακτικό τουρισμό αναπτύσσουν μια ξεχωριστή τουριστική συμπεριφορά. Όπως αναφέρεται στον Τσάρτα (2010), οι τουρίστες εναλλακτικού τουρισμού αφορούν μια ομάδα ειδικού ενδιαφέροντος, αποτελούμενη ιδίως από καταναλωτές μέσης ηλικίας και υψηλού ή μεσαίου εισοδήματος, που αναζητούν πιο ποιοτικές λύσεις όπως ο ιαματικός τουρισμός, ο θαλάσσιος τουρισμός κ.λπ, έλκονται από το να επισκεφθούν έναν βιώσιμο προορισμό, όπως μια αγροτουριστική μονάδα και είναι πρόθυμοι να διαθέσουν ένα σημαντικό χρηματικό ποσό για τις διακοπές τους σε έναν προορισμό εναλλακτικού τουρισμού. Βασικό κίνητρό τους είναι ότι μπορούν να εντοπίσουν σε αυτούς τους προορισμούς ήρεμες και ποιοτικές τουριστικές εμπειρίες (Belias et al., 2018).

3.4 Ο εναλλακτικός τουρισμός διεθνώς

Η παγκόσμια αγορά εναλλακτικού τουρισμού αναμένεται να αυξηθεί με σημαντικό ρυθμό έως το 2028 (διάγραμμα 11). Η Βόρεια Αμερική, ειδικά οι Ηνωμένες Πολιτείες, θα εξακολουθήσουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη αυτή. Η υιοθέτηση προηγμένης τεχνολογίας και η παρουσία μεγάλων παικτών στην περιοχή αυτή είναι πιθανό να δημιουργήσουν άφθονες ευκαιρίες ανάπτυξης για την αγορά. Η Ευρώπη διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια αγορά εναλλακτικού τουρισμού (Market Watch, 2023). Η περιοχή Ασίας - Ειρηνικού εκτιμάται πως θα αποκτήσει πολύ σημαντικό μερίδιο της αγοράς εναλλακτικού τουρισμού την περίοδο 2023-2029 (χάρτης 1), μια περιοχή που είναι γνωστή για την πλούσια πολιτιστική ποικιλομορφία της, με πολλές διαφορετικές εθνοτικές ομάδες, θρησκείες και παραδόσεις. Αυτή η ποικιλομορφία την καθιστά ελκυστικό προορισμό για ταξιδιώτες που θέλουν να γνωρίσουν νέους και μοναδικούς πολιτισμούς. Η περιοχή είναι επίσης πλούσια σε φυσικά αξιοθέατα, όπως παραλίες, βουνά, τροπικά δάση και ταξίδια άγριας ζωής, παράγοντες που αναμένεται να ωθήσουν περαιτέρω τη ζήτηση για εναλλακτικό τουρισμό στην περιοχή Ασίας - Ειρηνικού.

Διάγραμμα 11. Παγκόσμια αγορά εναλλακτικού τουρισμού 2018-2028 σε δις δολάρια ΗΠΑ

(Adroit Market Research, 2022)

Χάρτης 1 Ανάπτυξη της παγκόσμιας αγοράς εναλλακτικού τουρισμού, ανά περιοχή 2023-2029

(Orion Market Research, 2022)

3.5 Ο εναλλακτικός τουρισμός στην Ελλάδα και η συμβολή του στην οικονομία της

Ο εναλλακτικός τουρισμός ανήκει στους βασικούς στρατηγικούς στόχους της χώρας μας, με σκοπό την ανάδειξη της ως ενός από τους πιο ανταγωνιστικούς και βιώσιμους τουριστικούς προορισμούς παγκοσμίως. Όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα, σε όλη την Ελλάδα προσφέρονται σημαντικές ευκαιρίες για εναλλακτικό τουρισμό, όπως yachting, κρουαζιέρα,

πολιτιστικός και θρησκευτικός τουρισμός, αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, αθλητικός τουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός, τουρισμός ευεξίας και υγείας κτλ. (INSETE, 2022).

Πίνακας 14 Εναλλακτικός τουρισμός σε διάφορους προορισμούς στην Ελλάδα

	Sun & Beach	Nautical Tourism (yachting)	Nautical Tourism (cruises)	Cultural & Religious Tourism	City Break	MICE	Agritourism	Ecotourism	Sports & Activities Tourism	Gastronomy Tourism	Wellness Tourism
Eastern Macedonia & Thrace Region											
1. Thrace											
2. Thasos, Kavala & Drama											
Attica Region											
3. Athens											
4. Athens Riviera											
5. Saronic Gulf Islands											
North Aegean Region											
6. Lesvos, Limnos & Chios											
7. Samos & Icaria											
Western Greece Region											
8. Western Greece											
9. Olympia											
Western Macedonia Region											
10a. Western Macedonia											
10b. Western Macedonia mountains and lakes											
Epirus Region											
11. Ioannina & surrounding mountains											
12. Epirus coast											
Thessaly Region											
13. Volos, Pelion & Sporades Islands											
14. Meteora & Western Thessaly											
Ionian Islands Region											
15. Ionian Islands											
16. Corfu											
17. Zakynthos											
18. Cephalonia, Ithaca & Lefkada											
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="background-color: #2e8b57; color: white; padding: 2px 5px; border-radius: 3px;">Established / highly developed product</div> <div style="background-color: #d4edda; padding: 2px 5px; border-radius: 3px;">Potential for development / advancement to established / highly developed product</div> <div style="background-color: #d6d8db; padding: 2px 5px; border-radius: 3px;">Existing or subject to development supportive / secondary product</div> <div style="background-color: #fff3cd; padding: 2px 5px; border-radius: 3px;">Product with low significance and potential for development</div> </div>											
	Sun & Beach	Nautical Tourism (yachting)	Nautical Tourism (cruises)	Cultural & Religious Tourism	City Break	MICE	Agritourism	Ecotourism	Sports & Activities Tourism	Gastronomy Tourism	Wellness Tourism
Central Macedonia Region											
19. Thessaloniki											
20. Chalkidiki											
21. Olympus & Pieria coast											
Crete Region											
22. Crete											
23. Northern Crete											
24. Southern Crete											
South Aegean Region Dodecanese											
25. Dodecanese											
26. Rhodes											
27. Kos											
South Aegean Region Cyclades											
28. Cyclades											
29. Santorini											
30. Mykonos											
Peloponnese Region											
31. North-eastern Peloponnese											
32. Southern Peloponnese											
Central Greece Region											
33. Delphi, Parnassus & East Central Greece											
34. Evia & Skyros											
35. Evritania											
<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="background-color: #2e8b57; color: white; padding: 2px 5px; border-radius: 3px;">Established / highly developed product</div> <div style="background-color: #d4edda; padding: 2px 5px; border-radius: 3px;">Potential for development / advancement to established / highly developed product</div> <div style="background-color: #d6d8db; padding: 2px 5px; border-radius: 3px;">Existing or subject to development supportive / secondary product</div> <div style="background-color: #fff3cd; padding: 2px 5px; border-radius: 3px;">Product with low significance and potential for development</div> </div>											

(INSETE, 2022)

Όπως αναφέρεται και στη βιβλιογραφία, στην Ελλάδα κυριαρχούν διάφορες μορφές του εναλλακτικού τουρισμού, όπως ο αγροτουρισμός (Belias et al., 2018), ο ιαματικός τουρισμός (Nikoli & Lazakidou, 2019), ο θαλάσσιος τουρισμός, ο συνεδριακός τουρισμός, ο χειμερινός

τουρισμός, ο οικολογικός τουρισμός (Christou, 2012), ο οινοτουρισμός (Stavrinoudis et al., 2012), καθώς και ο θρησκευτικός τουρισμός (Balomenou et al., 2015). Δεδομένης της καταλυτικής συμβολής του τουρισμού στην οικονομία της χώρας μας, ο νέος Αναπτυξιακός Νόμος του 2022 θέτει ως στόχο την ενίσχυση των τουριστικών επενδύσεων που σχετίζονται με εναλλακτικές μορφές τουρισμού και έχουν ως σκοπό την αξιοποίηση και ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των περιοχών της Ελλάδας (γεωγραφικών, κοινωνικών, πολιτισμικών, θρησκευτικών κ.λπ). Ο νέος Αναπτυξιακός Νόμος ενισχύει τα υπαγόμενα στο καθεστώς «Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού» επενδυτικά σχέδια που έχουν να κάνουν με εγκαταστάσεις (Quality Business Consultants, 2023):

- Ειδικής τουριστικής υποδομής (συνεδριακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, θεματικά πάρκα, εγκαταστάσεις ιαματικού τουρισμού, κ.α.)
- Αγροτουρισμού ή οινοτουρισμού ή γεωτουρισμού ή πολυλειτουργικών αγροκτημάτων
- Τουριστικών καταλυμάτων στην ύπαιθρο, τύπου Glamping

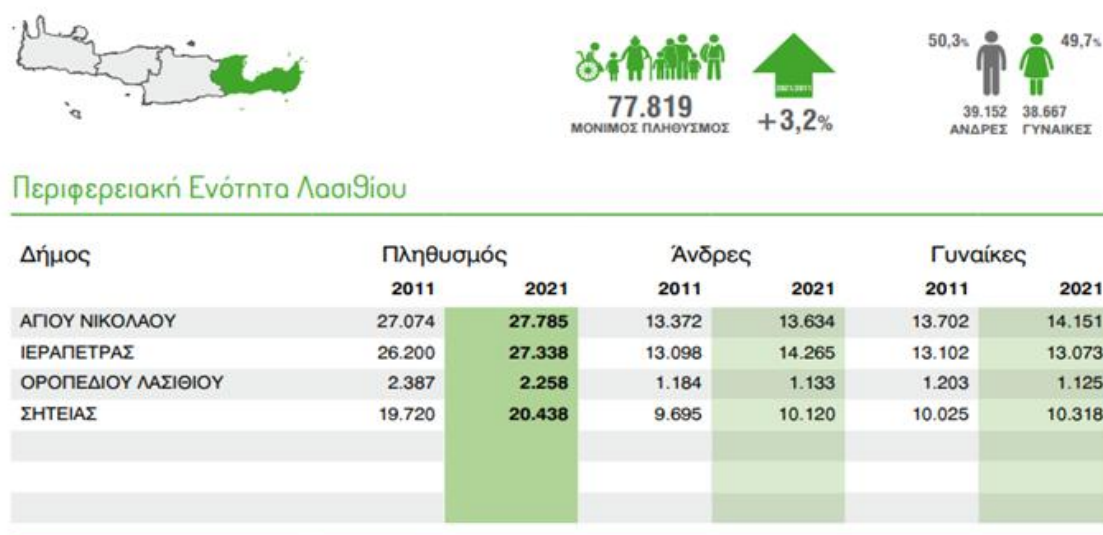
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ

4.1. Ο εναλλακτικός τουρισμός στον νομό Λασιθίου

Ο Νομός Λασιθίου καταλαμβάνει το ανατολικότερο τμήμα του νησιού της Κρήτης, έχει πληθυσμό 77.819 κατοίκους (απογραφή 2021), πρωτεύουσα τον Άγιο Νικόλαο (εικόνα 1) και διαιρείται σε 8 Δήμους. Δυτικά του νομού βρίσκεται η οροσειρά της Δίκτης, με τις κατάφυτες πλαγιές της. Η μορφολογία του εδάφους σε όλη την έκταση του Νομού χαρακτηρίζεται από το εναλλασσόμενο, με έντονες αντιθέσεις, τοπίο. Οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες διασφαλίζουν την επάρκεια γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων και κηπευτικών, γνωστά σε ποιότητα και γεύση. Ο νομός Λασιθίου έχει πλούσια πνευματική παράδοση και συνδυάζει το πλούσιο φυσικό τοπίο με τα ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία, γεγονός που δημιουργεί πολλαπλές δυνατότητες για εναλλακτικό τουρισμό στον νομό (Greek Travel Pages, 2023).

Εικόνα 1 Απογραφή πληθυσμού Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου

(Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2021)

Πιο αναλυτικά, ο νομός Λασιθίου αποτελεί μία μοναδική επιλογή για δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού, όπως φυσιολατρικές διαδρομές, θρησκευτικό τουρισμό, ιστορικές και αρχαιολογικές αναζητήσεις, πεζοπορίες στη φύση, ποδηλασία με θέα τη θάλασσα αλλά και στο βουνό, θαλάσσια σπορ – καταδύσεις, ορειβασία και αναρρίχηση (Greece destination, 2021). Σύμφωνα με σχετικό ερευνητικό πρόγραμμα για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο Νομό Λασιθίου, που υλοποιήθηκε από το Παράρτημα του Αγίου Νικολάου (Τμήμα Χρηματοοικονομικής & Ασφαλιστικής, Τμήμα Επιχειρηματικού Σχεδιασμού & Πληροφοριακών Συστημάτων), έπειτα από ανάθεση της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λασιθίου, και μέσω έρευνας ερωτηματολογίου σε επισκέπτες (τουρίστες) του νομού το δίμηνο Ιούλιος – Αύγουστος 2010, φάνηκε πως τα είδη εναλλακτικών μορφών τουρισμού που ενδιαφέρουν τους επισκέπτες του νομού είναι (Ψιμάρνη – Βούλγαρη, 2010):

- ο γαστρονομικός τουρισμός
- ο φυσιολατρικός τουρισμός
- ο τουρισμός υγείας
- ο πολιτιστικός τουρισμός (λαογραφικές εκδηλώσεις, μνημεία)
- ο αθλητικός τουρισμός κ.ά.

4.2 Παραδείγματα εναλλακτικού τουρισμού σε συγκεκριμένες περιοχές του νομού Λασιθίου

Ποικίλες είναι οι περιοχές του νομού Λασιθίου όπου προσφέρονται δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού, εκ των οποίων ενδεικτικά αναφέρονται οι κυριότερες (Χατζηκυριακίδης, 2023):

- Θρησκευτικός τουρισμός: χαρακτηριστικός είναι ο πλούτος των θρησκευτικών μνημείων και κτισμάτων του νομού, όπως η Μονή της Παναγίας της Ακρωτηριανής, ένα καστρομοναστήρο από τα βυζαντινά χρόνια (Alternative Tourism, 2022), αλλά και πολλές βυζαντινές εκκλησίες με μεγάλο ενδιαφέρον, όπως η Παναγία η Κερά στην Κριτσά με περίτεχνες τοιχογραφίες.
- Γαστρονομικός τουρισμός: Στον νομό Λασιθίου λαμβάνουν χώρα ειδικά γαστρονομικά events (όπως στο Ορεινό, στον Μακρύ Γυαλό κτλ) τα οποία αναδεικνύουν την ποιοτική, γαστρονομική κουλτούρα της περιοχής. Εξαιρετική συμβολή στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών του τουρισμού έχει ο οινοτουρισμός (Ψιμάρνη – Βούλγαρη, 2010). Η σημαντικότερη από άποψη αμπελουργικής έκτασης,

αλλά και ποιοτικών χαρακτηριστικών, ζώνη του νομού είναι η ΠΟΠ Σητεία. Εξίσου σημαντικό είναι και το αρωματικό ελαιόλαδο, που διακρίνεται για το άρωμα, την ποιότητα και την γεύση του. Πολλοί επισκέπτες – τουρίστες ενδιαφέρονται για το εν λόγω προϊόν, ενώ υπάρχει σημαντικό ενδιαφέρον και από ανθρώπους που ασχολούνται με την οικοτεχνία, ακόμη και από το εξωτερικό, που επισκέπτονται την περιοχή για να γνωρίσουν από κοντά τη διαδικασία παραγωγής. Μάλιστα, το αρωματικό ελαιόλαδο με τριαντάφυλλο έχει λάβει σημαντική διάκριση (2^η θέση) στον γαστρονομικό διαγωνισμό γευσιγνωσίας ελαιολάδων «AVPA GOURMET World Edible Oils 2023», όπου από την επεξεργασία των φύλλων του τριαντάφυλλου λαμβάνεται η φυσική εκχύλιση για να προστεθεί μέσα στο βιολογικό λάδι του παραγωγού του βραβευμένου προϊόντος (hxonews, 2023).

- Φυσιολατρικός τουρισμός: Από την ενδοχώρα, με τα επιβλητικά και όμορφα βουνά, έως τα μεσόγεια, με τις κοιλάδες και τις πεδιάδες που οδηγούν σε υπέροχα ακρογιάλια, αναδύεται σε όλον τον νομό η πλούσια, φυσική του ομορφιά. Η μεγάλη βιοποικιλότητα αποτυπώνεται στην ύπαρξη εκτεταμένων περιοχών NATURA και τοπίων φυσικού κάλλους που βρίσκονται σε καθεστώς προστασίας, όπως του θαλάσσιου βιότοπου στα βόρεια του νομού, του φοινικοδάσους Βάι στα βορειοανατολικά, ενώ σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα διάφορα φαράγγια και σπήλαια, που σε ορισμένες περιοχές δημιουργούν γεωλογικά πάρκα, όπως το γεωπάρκο Σητείας. Ο νομός έχει πάνω από 300 χιλιόμετρα ακτής και πάρα πολλά μικρά ακατοίκητα νησιά – πόλο έλξης των φυσιολατρών και των εξερευνητών του θαλάσσιου κόσμου.
- Πολιτιστικός τουρισμός: Ο νομός Λασιθίου προσφέρει πολλές δυνατότητες επισκέψεων σε χώρους αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, όπως σε ερείπια των αρχαίων πόλεων ή των μεσαιωνικών μνημείων. Στον νομό βρίσκονται πολλά από τα πρώτα και σπουδαιότερα κέντρα του μινωικού πολιτισμού, όπως το ανάκτορο της Ζάκρου, αλλά και πολλές άλλες σπουδαίες αρχαίες πόλεις και φημισμένα φρούρια, όπως της Σπιναλόγκας. Ο νομός διαθέτει δυο αξιόλογα αρχαιολογικά μουσεία στον Άγιο Νικόλαο και στη Σητεία.
- Θαλάσσιος τουρισμός: Ο νομός προσφέρει δραστηριότητες για καταδύσεις και ιστιοπλοΐα στον Άγιο Νικόλαο, καθώς και serf στο Παλαίκαστρο.

Εικόνα 2 Μονή της Παναγίας της Ακρωτηριανής

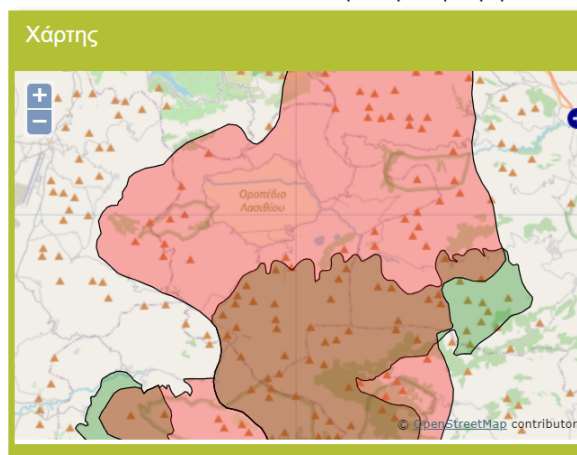

(https://www.krititraveller.gr/2020/11/blog-post_794.html)

Εικόνα 3 NATURA 2000: Οροσειρά Δίκτη

GR4320002 - Δίκτη: οροπέδιο Λασιθίου, Καθαρό, Σελένα, Σελάκανο, Χαλασμένη Κορυφή

Κωδικός
GR4320002
Τύπος
SCI
Ημερομηνία πρώτης συλλογής δεδομένων
01/02/1995
Ημερομηνία πρότασης ως SCI
01/04/1997
Ημερομηνία επιβεβαίωσης περιοχής ως SCI
01/09/2006
Ημερομηνία καθορισμού ως SAC
01/03/2011
Εθνική νομική αναφορά του καθορισμού της περιοχής ως SAC
Law 3937/29-3-11 (OJ 60 A)
01/05/2009

(<http://www.ecovalue-crete.eu/el/sites/gr4320002>)

Εικόνα 4 Ανάκτορο της Ζάκρου

(<https://digitalculture.gov.gr/2022/01/to-minoiko-anaktoro-tis-zakrou-i-anakalipsi-tou-nikolaou-platona/>)

Εικόνα 5 Τα φημισμένα φρούρια της Σπιναλόγκας

(<https://www.cretanbeaches.com/el/>)

4.3 Προϋποθέσεις ύπαρξης εναλλακτικού τουρισμού

Για την πρόοδο του εναλλακτικού τουρισμού απαιτούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις, άξονες και προγράμματα που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον, το οικονομικό περιβάλλον και το κοινωνικό περιβάλλον της τουριστικής περιοχής, αλλά και με τις απαραίτητες παρεμβάσεις από την Πολιτεία ώστε να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο στήριξης και εφαρμογής των εναλλακτικών μορφών του τουρισμού (Τσάρτας, 1999).

Στον νομό Λασιθίου είναι πλούσιοι οι φυσικοί και περιβαλλοντικοί πόροι, οι οποίοι συνιστούν ίσως τα βασικότερα κίνητρα στη ζήτηση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Το περιβάλλον ιδιαίτερου φυσικού κάλους είναι ικανό να έλξει τους τουρίστες των εναλλακτικών μορφών του τουρισμού, αλλά θα πρέπει ωστόσο να διασφαλιστεί ότι θα προστατεύεται σε όλα τα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης. Σε ότι αφορά το οικονομικό περιβάλλον, βασικές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού είναι να υλοποιηθούν οι κατάλληλες στρατηγικές προσέλκυσης επενδύσεων χρηματοδότησης και να διασφαλιστεί η διασύνδεση του τουριστικού προϊόντος με τους υπόλοιπους κλάδους της τοπικής οικονομίας. Αναφορικά με το κοινωνικό περιβάλλον, θα πρέπει η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού να συνάδει με τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης περιοχής, το σεβασμό των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και των χαρακτηριστικών της τοπικής κοινωνίας (Τσάρτας, 1996).

4.4 Οικονομικές επιπτώσεις

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, ο αντίκτυπος των εναλλακτικών μορφών τουριστικής ανάπτυξης είναι σημαντικός για την τοπική οικονομία, καθώς ο ήπιος τουρισμός είναι περισσότερο ενσωματωμένος στην τοπική οικονομία σε σχέση με τον μαζικό και, ως εκ τούτου, δημιουργεί υψηλότερους πολλαπλασιαστές τοπικού εισοδήματος και απασχόλησης ανά μονάδα δαπάνης επισκεπτών. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να δώσουν δυνητικά σημαντικά οικονομικά οφέλη στον νομό Λασιθίου ως προορισμό υποδοχής, αναπτύσσοντας την απασχόληση, την πρόσθετη ανάπτυξη του εμπορίου και των επιχειρήσεων, τις επενδύσεις σε υποδομές, τα μακροπρόθεσμα οφέλη προώθησης και τα φορολογικά έσοδα. Ακόμη, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορεί να προσφέρουν στον

νομό την ευκαιρία να προωθηθεί σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη ενός τουριστικού προφίλ υψηλού κύρους.

4.5 Προοπτικές ανάπτυξης και ανάδειξης στον νομό Λασιθίου (δυνατότητες, αδυναμίες, ευκαιρίες, απειλές)

Η ανάλυση SWOT αποτελεί ένα εργαλείο για τον σχεδιασμό στρατηγικής που οριοθετεί τα δυνατά και αδύναμα σημεία μιας εταιρίας, ενός οργανισμού ή μιας περιοχής (τα οποία πηγάζουν από το εσωτερικό περιβάλλον) καθώς και τις ευκαιρίες και απειλές (οι οποίες πηγάζουν από το εξωτερικό περιβάλλον) (Παπαδάκης, 1999). Στην εξεταζόμενη περίπτωση, η ανάλυση SWOT για τον νομό Λασιθίου είναι η ακόλουθη:

Πίνακας 15 Εναλλακτικός τουρισμός στον νομό Λασιθίου: ανάλυση SWOT

Εσωτερικό περιβάλλον	
Δυνατά σημεία	Αδυναμίες
Εναλλασσόμενο, με έντονες αντιθέσεις, φυσικό τοπίο Ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες Πλούσια πνευματική παράδοση Ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία Γαστρονομία και μεσογειακή διατροφή Βραβευμένες παραλίες με γαλάζια σημαία Πολλά αξιοθέατα στους παραδοσιακούς οικισμούς Κρητική φιλοξενία	Έντονη εποχικότητα τουρισμού Μεγάλη εξάρτηση από τους tour operators Κόστος πρόσβασης Η Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου διαθέτει το μικρότερο ποσοστιαίο μερίδιο από τους τέσσερις νομούς του νησιού σε όρους δυναμικού καταλυμάτων Το αεροδρόμιο της Σητείας αντιπροσωπεύει μόλις το 1% της αεροπορικής κίνησης εσωτερικού Πτώση τουριστικής κίνησης σημειώνει και το λιμάνι του Αγίου Νικολάου
Εξωτερικό περιβάλλον	
Ευκαιρίες	Απειλές
Περαιτέρω προβολή και προώθηση των δράσεων εναλλακτικού τουρισμού, σε θάλασσα και βουνό	Οικονομική και ενεργειακή κρίση Υψηλή φορολογία Πανδημία

<p>Αυξανόμενη ζήτηση για νέες τουριστικές εμπειρίες</p> <p>Χρηματοδότηση από πρόγραμμα Leader</p> <p>Εσωτερικός τουρισμός</p> <p>Βελτίωση των τουριστικών υποδομών</p> <p>Έμφαση και εκμετάλλευση υποδομών που θα μειώσουν το φαινόμενο της εποχικότητας όπως είναι οι υποδομές για την υποστήριξη του γαστρονομικού τουρισμού</p> <p>Συνεχής επαγγελματική κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού και απασχόληση εξειδικευμένων στελεχών στον κλάδο του τουρισμού</p>	
--	--

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Μέθοδος του ερωτηματολογίου

Η ανάπτυξη ενός ερωτηματολογίου επιδιώκει να μετατρέψει τους σκοπούς της έρευνας σε επιμέρους ερωτήσεις, την σωστή προσαρμογή της έρευνας ανάλογα στα άτομα που απευθύνεται και να έχει απλό και κατανοητό περιεχόμενο. Περιέχει 4 φάσεις: γενικό σκοπό και στόχοι της έρευνας, επιλογή οργάνων μέτρησης, μέθοδος συλλογής δεδομένων και συλλογή των δεδομένων.

Η διατύπωση των ερωτήσεων πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να αποφεύγουμε να εισερχόμαστε σε λεπτομέρειες της ιδιωτικής ζωής. Επίσης σημαντικό είναι οι ερωτήσεις να είναι σαφείς και μονοσήμαντες έτσι ώστε να γίνεται άμεσα αντιληπτό το ερώτημα και να μπορεί να δοθεί μονοσήμαντη απάντηση. Και τέλος είναι απαραίτητο να τηρείται μια λογική σειρά με ερωτήσεις που είναι χωρισμένες σε ομοιογενείς τάξεις.

5.2 Μεθοδολογία έρευνας

Για το κομμάτι της έρευνας χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο στο google forms το οποίο απαντήθηκε από 110 άτομα . Βασικό μέλημα ήταν να μην απαντηθεί μόνο από μερίδα ανθρώπων με κοινά χαρακτηριστικά και για αυτό το λόγο προσπάθησα να δοθεί σε ανθρώπους που ανήκουν σε ποικίλες ομάδες τόσο ηλικιακές όσο και επαγγελματικές. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο του έτους 2023.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 15 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και αρχίζει με βασικές ερωτήσεις που έχουν να κάνουν με το φύλο, την ηλικία και το επάγγελμα. Στην συνέχεια γίνονται ερωτήσεις σχετικά με τα ταξίδια και την συχνότητα τους καθώς και τα κριτήρια επιλογής προορισμού και τέλος υπάρχουν πιο εξειδικευμένες ερωτήσεις πάνω στις μορφές εναλλακτικού τουρισμού, τι γνώση υπάρχει γύρω από αυτές, αν αποτελούν κριτήριο για να ταξιδέψει κάποιος, τι μορφές εναλλακτικού τουρισμού γνωρίζουμε περισσότερο στην Ελλάδα και ειδικότερα στον νομό Λασιθίου και ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού χρήζει περισσότερης προώθησης τόσο πανελλαδικά όσο και στον νομό Λασιθίου.

5.3 Στόχος της έρευνας

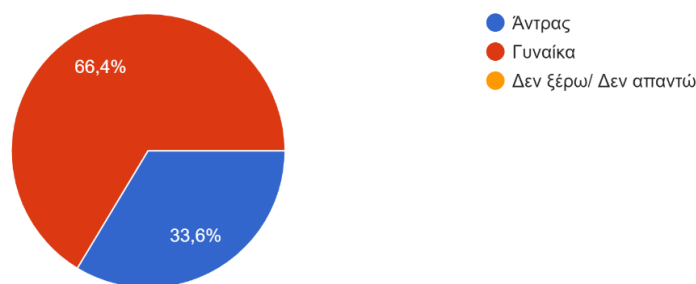
Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με κύριο σκοπό την συλλογή δεδομένων γύρω από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ειδικότερα είχε ως στόχο την κατανόηση του κατά πόσο είναι διαδεδομένες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κυρίως αν αποτελούν κίνητρο στο να ταξιδέψει κάποιος στον νομό Λασιθίου.

5.4 Αποτελέσματα

1. Φύλο

Φύλο

110 απαντήσεις

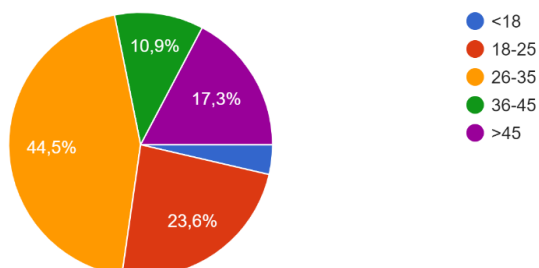

Η πρώτη ερώτηση αφορούσε το φύλο του ερωτηθέντος. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό, σχεδόν διπλάσιο, που απάντησε ήταν γυναίκες. Δόθηκε και η επιλογή «Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ» προκειμένου να έχει την δυνατότητα άτομο μη δυαδικού φύλου να απαντήσει.

2. Ηλικία

Ηλικία

110 απαντήσεις

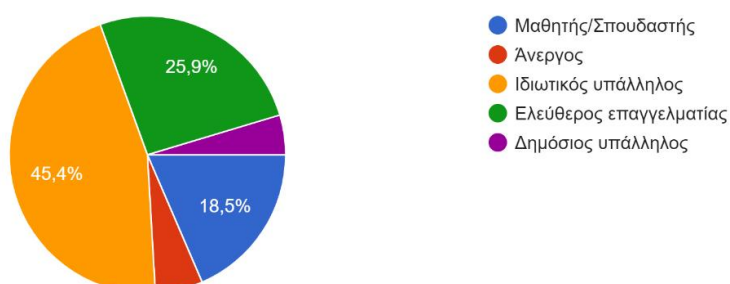

Το επόμενο ερώτημα αφορούσε την ηλικιακή ομάδα που ανήκει το άτομο που απαντά το ερωτηματολόγιο. Δόθηκαν 5 δυνατές απαντήσεις, κάτω των 18, μεταξύ 18 και 25, μεταξύ 26 και 35, μεταξύ 36 και 45 και άνω των 45. Παρατηρούμε ότι σχεδόν οι μισοί που απάντησαν το ερωτηματολόγιο (44,5%) ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα των 26 με 35 ενώ το αμέσως μεγαλύτερο ποσοστό (23,6%) είχε ηλικία μεταξύ των 18 με 25, έπειτα άνω των 45 (με ποσοστό 17,3%), μετά μεταξύ 36 με 45 (με ποσοστό 10,9%) και τέλος κάτω των 18 (με ποσοστό 3,6%).

3. Επάγγελμα

Επάγγελμα

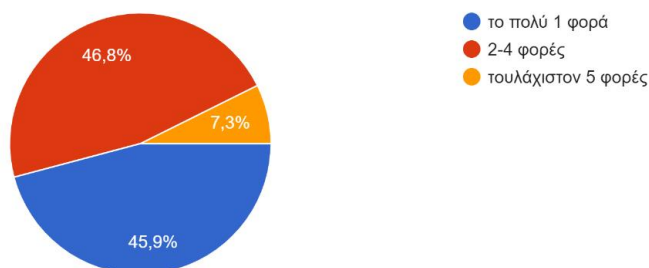
108 απαντήσεις

Η τρίτη ερώτηση αφορούσε το επάγγελμα που κάνει το ερωτηθέντας κατά την διάρκεια που απαντάει το ερωτηματολόγιο. Σχεδόν οι μισοί απάντησαν ότι είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι με ποσοστό 45,4%. Έπειτα ελεύθεροι επαγγελματίες με ποσοστό 25,9%, ενώ με 18,5% ότι είναι σπουδαστές. Και τέλος άνεργοι με 5,6% και δημόσιοι υπάλληλοι με 4,6%.

4. Πόσο συχνά ταξιδεύετε μέσα σε ένα χρόνο;

Πόσο συχνά ταξιδεύετε μέσα σε ένα χρόνο;
109 απαντήσεις

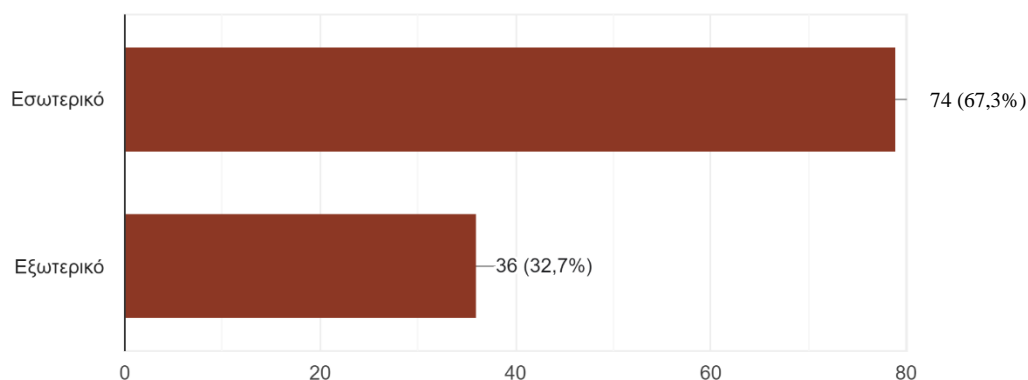

Η τέταρτη ερώτηση αφορούσε την συχνότητα των ταξιδιών που κάνει το άτομο μέσα σε 365 μέρες. Οι πιθανές απαντήσεις ήταν 3, το πολύ 1 φορά, 2-4 φορές και τουλάχιστον 5 φορές. Οι δύο πρώτες απαντήσεις είχαν σχεδόν το ποσοστό με το 2-4 φορές να έρχεται πρώτο με ποσοστό 46,8% και το 2-4 φορές δεύτερο με ποσοστό 45,9%. Τέλος η απάντηση «τουλάχιστον 5 φορές» έχει απαντηθεί μόνο 8 φορές και έχει ποσοστό 7,3%.

5. Που επιλέγετε συνήθως να ταξιδέψετε;

Πού επιλέγετε συνήθως να ταξιδέψετε;

110 απαντήσεις

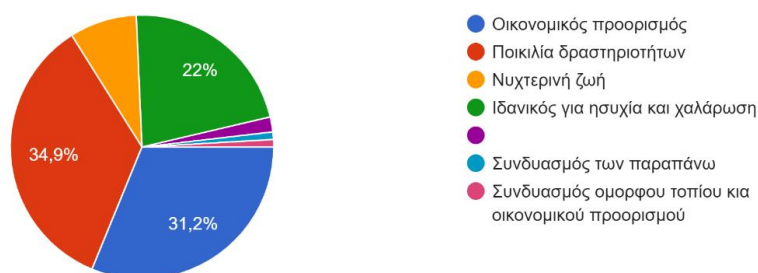

Στην ερώτηση επιλογής προορισμού δόθηκαν δύο πιθανές απαντήσεις αυτή του εσωτερικού και αυτή του εξωτερικού. Η απάντηση του εσωτερικού απαντήθηκε από 74 άτομα και είχε 67,3% ποσοστό, ενώ η απάντηση του εξωτερικού απαντήθηκε από 36 άτομα με ποσοστό 32,7%.

6. Με ποιο κριτήριο διαλέγετε κυρίως έναν προορισμό;

Με ποιο κριτήριο διαλέγετε κυρίως έναν προορισμό;

109 απαντήσεις

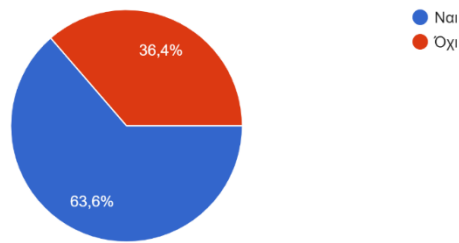
Η έκτη ερώτηση αφορούσε το κύριο κριτήριο με το οποίο διαλέγει κάποιος έναν προορισμό. Με ποσοστό 34,9% δόθηκε η απάντηση ότι η επιλογή γίνεται με βάση την ποικιλία

δραστηριοτήτων που διαθέτει ένας προορισμός. Έπειτα με 31,2% το πόσο οικονομικός είναι, με ποσοστό 22% αν είναι ιδανικός για ησυχία και χαλάρωση και με ποσοστό 8,3% για την νυχτερινή ζωή που διαθέτει. Τέλος δόθηκε η δυνατότητα να γραφτεί εναλλακτική απάντηση και έτσι με ποσοστό 0,9% εξίσου, δόθηκαν οι επιπλέον απαντήσεις «συνδιασμός των παραπάνω» και «συνδιασμός όμορφου τοπίου και οικονομικού προορισμού».

7. Έχετε ταξιδέψει ποτέ με κάποια από τις παρακάτω μορφές εναλλακτικού τουρισμού; (Θρησκευτικός, Γαστρονομικός, Φυσιολατρικός, Πολιτιστικός, Θαλάσσιος)

Έχετε ταξιδέψει ποτέ με κάποια από τις παρακάτω μορφές εναλλακτικού τουρισμού;
(Θρησκευτικός, Γαστρονομικός, Φυσιολατρικός, Πολιτιστικός, Θαλάσσιος)

110 απαντήσεις

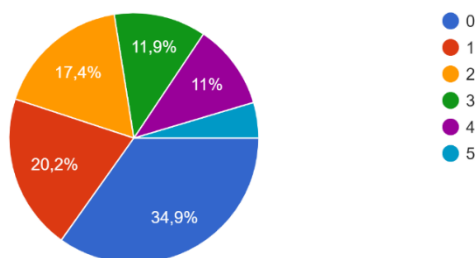

Η επόμενη ερώτηση έχει να κάνει με τον εναλλακτικό τουρισμό και αν ένα άτομο έχει ταξιδέψει για κάποιο μορφή εναλλακτικού τουρισμού από αυτές που δινόντουσαν (θρησκευτικός, γαστρονομικός, φυσιολατρικός, πολιτιστικός, θαλάσσιος). Το 63,6% των ερωτηθέντων απάντησε θετικά, ενώ το 36,4% αρνητικά.

8. Για πόσες από τις παρακάτω εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχετε ταξιδέψει; (Θρησκευτικός, Γαστρονομικός, Φυσιολατρικός, Πολιτιστικός, Θαλάσσιος)

Για πόσες από τις παρακάτω μορφές εναλλακτικού τουρισμού έχετε ταξιδέψει; (Θρησκευτικός, Γαστρονομικός, Φυσιολατρικός, Πολιτιστικός, Θαλάσσιος)

109 απαντήσεις

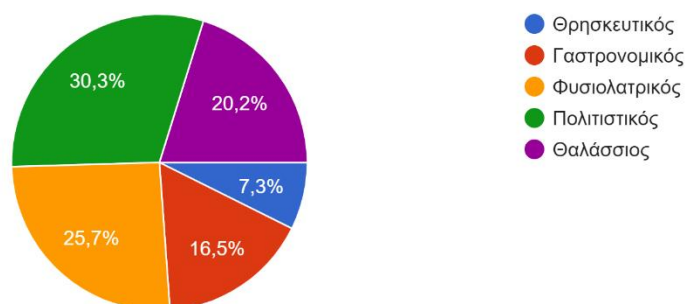

Οι περισσότεροι στην ερώτηση για πόσες από τις μορφές εναλλακτικού τουρισμού που δινόταν έχουν ταξιδέψει απάντησαν καμία (34,9%), ενώ αμέσως μετά με ποσοστό 20,2% απάντησαν 1. Έπειτα ακολουθεί με 17,4% οι 2 μορφές, με 11,9% οι 3, με 11% οι 4 και με 4,6% οι 5 μορφές.

9. Ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού σας αρέσει πιο πολύ;

Ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού σας αρέσει πιο πολύ;

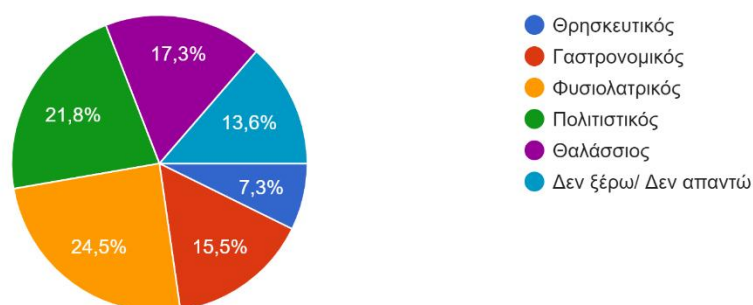
109 απαντήσεις

Με ποσοστό 30,3% ο πολιτιστικός τουρισμός προηγείται σε σχέση με την προτίμηση των υπόλοιπων μορφών τουρισμού. Έπειτα με 25,7% είναι ο φυσιολατρικός, με 20,2% ο θαλάσσιος, με 16,5% ο γαστρονομικός και με 7,3% ο θρησκευτικός.

10. Για ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού έχετε σκοπό να ταξιδέψετε στο άμεσο μέλλον;

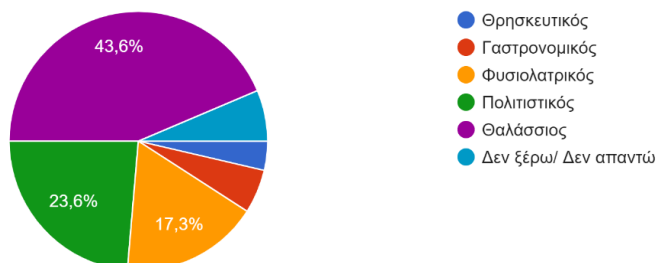
Για ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού έχετε σκοπό να ταξιδέψετε στο άμεσο μέλλον;
110 απαντήσεις

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε την μορφή εναλλακτικού τουρισμού που θα διάλεγε κάποιος στο άμεσο μέλλον. Ο φυσιολατρικός τουρισμός απαντήθηκε από το 24,5%, ο πολιτιστικός από το 21,8%, ο θαλάσσιος από το 17,3%, ο γαστρονομικός από 15,5%, ο θρησκευτικός από το 7,3% και η απάντηση «δεν ξέρω/ δεν απαντώ» πήρε 13,6%.

11. Ποια εναλλακτική μορφή τουρισμού από τις παρακάτω είναι πιο διαδεδομένη κατά την γνώμη σας στον νομό Λασιθίου;

Ποια εναλλακτική μορφή τουρισμού από τις παρακάτω είναι κατά την γνώμη σας πιο διαδεδομένη στον νομό Λασιθίου;
110 απαντήσεις

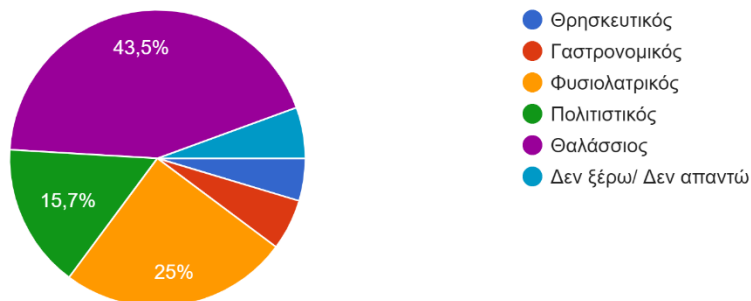
Το 43,6% θεωρεί ότι ο θαλάσσιος τουρισμός είναι η πιο διαδεδομένη μορφή εναλλακτικού τουρισμού στον νομό Λασιθίου. Έπειτα ακολουθεί ο πολιτιστικός τουρισμός με 23,6%, ο

φυσιολατρικός με 17,3%, η απάντηση «δεν ξέρω/ δεν απαντώ» με 6,4%, ο γαστρονομικός με 5,5% και ο θρησκευτικός με 3,6%.

12. Ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού προσελκύει κατά την γνώμη σας περισσότερο κόσμο στον νομό Λασιθίου;

Ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού προσελκύει κατά την γνώμη σας περισσότερο τουρισμό στον νομό Λασιθίου;

108 απαντήσεις

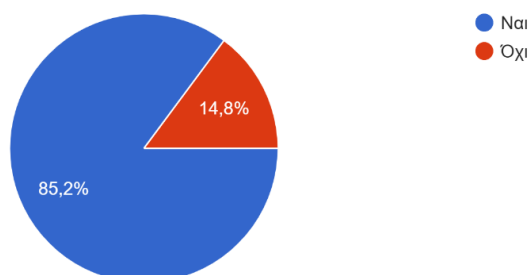

Η ερώτηση αυτή αφορούσε το ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού προσελκύει περισσότερο κόσμο κατά την γνώμη του ερωτηθέντα. Με 43,5% απαντήθηκε ο θαλάσσιος τουρισμός, με 25% ο φυσιολατρικός, με 15,7% πολιτιστικός, με 5,6% ο γαστρονομικός, με 5,6% «δεν ξέρω/ δεν απαντώ» και με 4,6% ο θρησκευτικός.

13. Είναι κίνητρο για εσάς να ταξιδέψετε σε κάποιο προορισμό λόγω των επιλογών εναλλακτικού τουρισμού που διαθέτει;

Είναι κίνητρο για εσάς να ταξιδέψετε σε κάποιο προορισμό λόγω των επιλογών εναλλακτικού τουρισμού που διαθέτει;

108 απαντήσεις

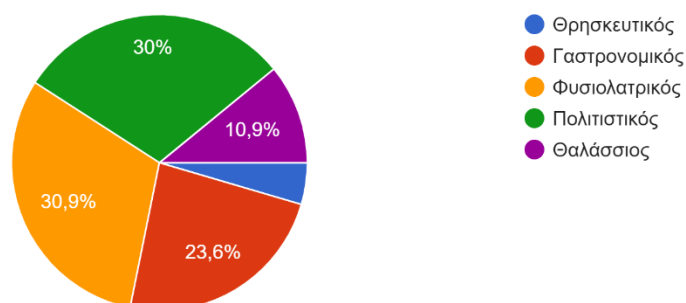

Το 85,2% απάντησε πως είναι κίνητρο να ταξιδέψει σε έναν προορισμό ανάλογα με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που διαθέτει, ενώ το 14,8% απάντησε πως δεν αποτελεί κίνητρο.

14. Ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού θεωρείτε ότι θα έπρεπε να προωθηθεί και να αναπτυχθεί περισσότερο στην Ελλάδα;

Ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού θεωρείτε ότι θα έπρεπε να προωθηθεί και να αναπτυχθεί περισσότερο στην Ελλάδα;

110 απαντήσεις

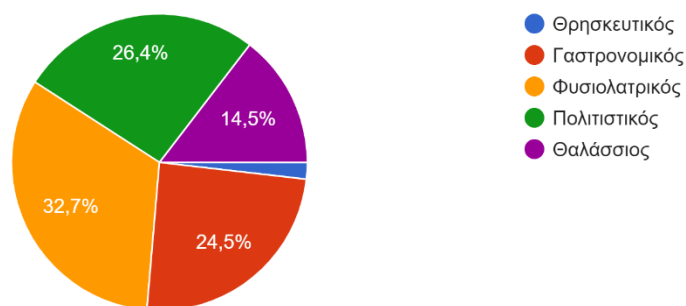
Στην ερώτηση για το ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού θα έπρεπε να έχει μεγαλύτερη ανάπτυξη και προώθηση πανελλαδικά, το 30,9% απάντησε ο φυσιολατρικός τουρισμός, το

30% ο πολιτιστικός, το 23,6% ο γαστρονομικός, το 10,9% ο θαλάσσιος και το 4,6% ο θρησκευτικός.

15. Ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού θεωρείτε ότι θα έπρεπε να προωθηθεί και να αναπτυχθεί περισσότερο στον νομό Λασιθίου;

Ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού θεωρείτε ότι θα έπρεπε να προωθηθεί και να αναπτυχθεί περισσότερο στον νομό Λασιθίου;

110 απαντήσεις

Όσον αφορά την μορφή εναλλακτικού τουρισμού που πρέπει να αναπτυχθεί και να προωθηθεί περισσότερο στον νομό Λασιθίου, το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε φυσιολατρικός (32,7%), έπειτα με 26,4% πολιτιστικός, με 24,5% γαστρονομικός, με 14,5% θαλάσσιος και με 1,8% θρησκευτικός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

6.1 Γενικά συμπεράσματα

Ο τουρισμός αποτελεί κεντρικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης κοινωνίας και είναι ένας από τους σημαντικότερους τομείς της οικονομίας σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά και στη χώρα μας. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού συνιστούν έναν ιδιαίτερο τύπο τουρισμού, που αντιτίθεται στα μαζικά τουριστικά πρότυπα. Στο πλαίσιο του εναλλακτικού τουρισμού λαμβάνονται υπόψη, πέρα από τα οικονομικά ζητήματα, και οι κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις, η σχέση με το περιβάλλον, καθώς και η συμμετοχή των κοινοτήτων υποδοχής.

Η παρούσα εργασία αποτέλεσε μια μελέτη αναφορικά με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στον νομό Λασιθίου. Ο νομός αυτός είναι γνωστός για τους παραδοσιακούς οικισμούς του, τους αρχαιολογικούς του χώρους, τις παραλίες του, τις καταδυτικές δραστηριότητες, τις πεζοπορικές διαδρομές στα βουνά του, τα αναρριχητικά πεδία και τα ορειβατικά καταφύγια. Ο νομός Λασιθίου έχει πλούσια πνευματική παράδοση και συνδυάζει το πλούσιο φυσικό τοπίο με τα ιστορικά και αρχαιολογικά στοιχεία, γεγονός που δημιουργεί πολλαπλές δυνατότητες για εναλλακτικό τουρισμό, όπως θρησκευτικό τουρισμό, γαστρονομικό τουρισμό, φυσιολατρικό τουρισμό, πολιτιστικό τουρισμό και θαλάσσιο τουρισμό. Ο αντίκτυπος των εναλλακτικών μορφών τουριστικής ανάπτυξης είναι σημαντικός για την τοπική οικονομία, προσφέροντας δυνητικά σημαντικά οικονομικά οφέλη στον νομό Λασιθίου ως προορισμό υποδοχής, αλλά και την ευκαιρία να προωθηθεί σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη ενός τουριστικού προφίλ υψηλού κύρους.

Στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, η οποία ήταν ποσοτική, αξιοποιήθηκε ως ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο, το οποίο απαντήθηκε διαδικτυακά από δείγμα 110 ατόμων, το διάστημα Ιούλιος - Αύγουστος 2023. Το ερωτηματολόγιο περιείχε 15 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής αναφορικά με τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων και περιλάμβανε επίσης ερωτήσεις σχετικά με τα ταξίδια και την συχνότητα τους, τα κριτήρια επιλογής προορισμού και πιο εξειδικευμένες ερωτήσεις πάνω στις μορφές εναλλακτικού τουρισμού, γενικά για την Ελλάδα και ειδικότερα στον νομό Λασιθίου. Η έρευνα είχε ως στόχο την

κατανόηση του κατά πόσο είναι διαδεδομένες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κυρίως αν αποτελούν κίνητρο στο να ταξιδέψει κάποιος στον νομό Λασιθίου.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας φάνηκε πως το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος ήταν γυναίκες, κυρίως ηλικίας 26 με 35 ετών και οι περισσότεροι ιδιωτικοί υπάλληλοι. Σχετικά με τη συχνότητα των ταξιδιών που κάνει το άτομο μέσα σε 365 μέρες, η πλειοψηφία απάντησε 2-4 φορές το χρόνο, σε προορισμούς ιδίως του εσωτερικού. Η επιλογή του προορισμού φάνηκε πως γίνεται με βάση την ποικιλία δραστηριοτήτων που διαθέτει ο τόπος, καθώς και το πόσο οικονομικός είναι. Σε ότι αφορά τον εναλλακτικό τουρισμό, η πλειοψηφία τον έχει επιλέξει, με κυριότερη επιλογή τον πολιτιστικό τουρισμό, έπειτα τον φυσιολατρικό, και κατά σειρά ακολουθούν ο θαλάσσιος, ο γαστρονομικός και ο θρησκευτικός. Ο φυσιολατρικός τουρισμός και έπειτα ο πολιτιστικός φαίνεται να είναι οι πρώτες επιλογές στις μελλοντικές αποφάσεις των ερωτώμενων για εναλλακτικό τουρισμό. Ειδικά για τον νομό Λασιθίου, ο θαλάσσιος τουρισμός είναι η πιο διαδεδομένη μορφή εναλλακτικού τουρισμού. Έπειτα ακολουθεί ο πολιτιστικός τουρισμός, ο φυσιολατρικός, ο γαστρονομικός και ο θρησκευτικός. Η πλειοψηφία του δείγματος απάντησε πως είναι κίνητρο να ταξιδέψει σε έναν προορισμό ανάλογα με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που διαθέτει. Ως προς το ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού θα έπρεπε να προωθηθεί και να αναπτυχθεί περισσότερο στην Ελλάδα, υπερτερεί ο φυσιολατρικός τουρισμός και ο πολιτιστικός τουρισμός, όπως όμοια απαντήθηκε και για τον νομό Λασιθίου.

6.2 Σχολιασμός και προτάσεις

Φαίνεται πως το να ταξιδεύει κάποιος είναι βασικό κομμάτι της ζωής του και πως οι περισσότεροι ταξιδεύουν τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο. Το εσωτερικό αποτελεί την πρώτη επιλογή για προορισμό και βασικό κίνητρο επιλογής αποτελεί κυρίως η ποικιλία δραστηριοτήτων που προσφέρει ένας προορισμός, το πόσο οικονομικός είναι αλλά και αν αποτελεί μέρος ιδανικό για ησυχία και χαλάρωση.

Ο περισσότερος κόσμος έχει ταξιδέψει για κάποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού όπως θρησκευτικός, γαστρονομικός, φυσιολατρικός, πολιτιστικός ή θαλάσσιος, όμως πολλοί δεν έχουν ταξιδέψει για καμία από τις παραπάνω μορφές, πράγμα που μας δείχνει ότι δεν είναι τόσο διαδεδομένες και προωθημένες παρόλο που υπάρχουν αν όχι σε όλα αλλά στα περισσότερα μέρη πανελλαδικά.

Υπάρχει μεγάλη προτίμηση στον φυσιολατρικό και στον πολιτιστικό τουρισμό και στην συνέχεια στον θαλάσσιο. Με την φύση αλλά και τον πολιτισμό και πόσο μάλλον τις παραλίες που διαθέτει η Ελλάδα είναι λογικό το άτομο να ωθείται προς εκείνες τις μορφές εναλλακτικού τουρισμού και να τις επιλέγει στα ταξίδια του στο άμεσο μέλλον.

Όσον αφορά το νομό Λασιθίου, ο περισσότερος κόσμος θεωρεί ότι η πιο διαδεδομένη μορφή τουρισμού είναι ο θαλάσσιος. Πράγμα που είναι λογικό να συμβαίνει αφού ο νομός Λασιθίου είναι γνωστός για τις παραλίες του στο Καλό χωριό, Ελούντα, Άγιο Νικόλαο, Ιεράπετρα και Σητεία. Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι αρκετά γνωστός επίσης (Σπιναλόγκα, μονή Τοπλού, Παναγιά Κερά κλπ), όπως και φυσιολατρικός (φαράγγι του Ρίχτη, γεωπάρκο Σητείας κλπ).

Ο θαλάσσιος τουρισμός θεωρείται ως την μορφή εναλλακτικού τουρισμού που προσελκύει περισσότερο κόσμο στον νομό Λασιθίου, λογικό αφού έχει πάρα πολύ ωραίες και καθαρές θάλασσες με πολλές γαλάζιες σημαίες. Έπειτα ακολουθούν ο φυσιολατρικός και ο πολιτιστικός.

Είναι ξεκάθαρο πως όσο πιο πολλές μορφές εναλλακτικού τουρισμού διαθέτει ένας τόπος τόσο πιο ελκυστικός γίνεται, διότι ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί κίνητρο για ταξίδια και βασικό πλεονέκτημα των προορισμών που διαθέτουν πολλές εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Έτσι και η Ελλάδα θα μπορούσε να προωθήσει και να αναπτύξει περισσότερο τις μορφές εναλλακτικού τουρισμού που διαθέτει όπως πολιτιστικός, θαλάσσιος και φυσιολατρικός. Εξίσου το ίδιο χρήζει ανάγκης να κάνει και ο νομός Λασιθίου.

Γίνεται κατανοητό ότι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που διαθέτει ο νομός Λασιθίου πρέπει να γίνουν πιο ελκυστικές και πιο γνωστές. Ειδικά να προωθηθεί το πόσο καθαρές και πολλές παραλίες διαθέτει ή και ακόμα τα σπουδαία πολιτιστικά αξιοθέατα του καθώς και τα απείρου κάλους φυσικά τοπία. Είναι γνωστό πως η Ελλάδα φημίζεται για τα αξιοθέατα της, τον πολιτισμό της και τις παραλίες της αλλά δεν γίνεται μια καλά οργανωμένη και δυνατή εκστρατεία προώθησης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού που διαθέτει. Εφόσον η Ελλάδα και πόσο μάλλον ο νομός Λασιθίου ασχολείται κυρίως με τον τουρισμό είναι αναγκαίο να αναπτυχθούν οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που διαθέτουν και να γίνουν γνωστά αυτά τα οποία διαθέτουν ως προορισμοί είτε πρόκειται για θάλασσες, πολιτιστικά αξιοθέατα, φυσικά τοπία, γαστρονομικές επιλογές αλλά και θρησκευτικά μνημεία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Adroit Market Research (2022). *Alternative tourism market*.
<https://www.adroitmarketresearch.com/industry-reports/alternative-tourism-market>

[Accessed 18 June 2023]

Alebaki, M., & Iakovidou, O. (2010). Initiatives towards wine tourism development in Greece. *Enometrica*, 3, 15–24.

Balomenou, C., Poulaki, P., & Lagos, D. (2015, August). *Religious Tourism in Greece and regional development: The case of Samos Island*. In 55th Congress of the European Regional Science Association: ‘World Renaissance: Changing roles for people and places (pp. 1-25).

Belias, D., Velissariou, E., Kyriakou, D., Varsanis, K., Vasiliadis, L., Mantas, C., ... & Koustelios, A. (2018). Tourism consumer behavior and alternative tourism: the case of agrotourism in Greece. In *Innovative Approaches to Tourism and Leisure: Fourth International Conference IACuDiT, Athens 2017* (pp. 465-478). Springer International Publishing.

Christou, L. (2012). Is it possible to combine mass tourism with alternative forms of tourism: the case of Spain, Greece, Slovenia and Croatia? *Journal of Business Administration Online*, 1-8.

Dodds, R. & Kuehnel, P. (2009). CSR among Canadian Mass Tourism Operators: Good Awareness but Little Action. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 22(2), 221-244.

Dolnicar, S., & Long, P. (2009). Beyond ecotourism: The environmentally responsible tourist in the general travel experience. *Tourism Analysis*, 14(4), 503-513.

Duterme, B. (2006). Expansion du tourisme international: gagnants et perdants. *Alternatives Sud*, 13,7-22.

Gursoy, D., Jurowski, C., & Uysal, M. (2002). Resident Attitudes: A Structural Modeling Approach. *Annals of Tourism Research*, 29, 79-105

- Higgins-Desbiolles, F. (2008). Justice tourism and alternative globalisation. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(3), 345-364.
- INSETE (2022). *Greek Tourism. Action Plans 2030*. https://insete.gr/wp-content/uploads/2022/08/GREEK_TOURISM2030.pdf [Accessed 18 June 2023]
- Karagiannis, S., & Tsoukatos, E. (2003). Heritage as an Alternative Tourist Product: The Case of the Spinaloga Islet in Crete. *Anatolia*, 14(2), 161-167.
- Market Watch (2023). *2030. Alternative Tourism Market Research*. <https://www.marketwatch.com/press-release/2030-alternative-tourism-market-research-2023-06-14> [Accessed 18 June 2023]
- McIntosh, A. J., & Zahra, A. (2007). A cultural encounter through volunteer tourism: Towards the ideals of sustainable tourism?. *Journal of sustainable tourism*, 15(5), 541-556.
- Meric, H. J., & Hunt, J. (1998). Ecotourists' Motivational and Demographic Characteristics: A Case of North Carolina Travelers. *Journal of Travel Research*, 36(4), 57-61.
- Nikoli, G., & Lazakidou, A. (2019). A review of thermal tourism in Europe and Greece. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 67(3), 318-322.
- Northcote, J., & Macbeth, J. (2006). Conceptualising Yield in Sustainable Tourism Management. *Annals of Tourism Research*, 33, 199-220.
- OECD (2020). *OECD Tourism Trends and Policies 2020. Greece*. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/f3180e03-en/index.html?itemId=/content/component/f3180e03-en> [Accessed 10 June 2023]
- Oriade, A., & Evans, M. (2011). *Sustainable and alternative tourism*. CABI Books. CABI International. doi: 10.1079/9781845936846.0069.
- Orion Market Research (2022). *Alternative Tourism Market*. <https://www.omrglobal.com/industry-reports/alternative-tourism-market> [Accessed 19 June 2023]
- Prince, S., & Ioannides, D. (2017). Contextualizing the complexities of managing alternative tourism at the community-level: A case study of a nordic eco-village. *Tourism management*, 60, 348-356.
- Robinson, P., Heitmann, S., & Dieke, P. (Eds.). (2011). *Research themes for tourism*. CABI.

- Saarinen, J. (2006). Traditions of sustainability in tourism studies. *Annals of tourism research*, 33(4), 1121-1140.
- Scheyvens, R. (2002). *Tourism for development: Empowering communities*. Pearson Education.
- Scheyvens, R. (2012). *Tourism and poverty*. London: Routledge.
- Sebele, L. S. (2010). Community-based tourism ventures, benefits and challenges: Khama rhino sanctuary trust, central district, Botswana. *Tourism management*, 31(1), 136-146.
- Singh, T. V. (2002). Altruistic tourism: another shade of sustainable tourism. The case of Kanda community. *Tourism (Zagreb)*, 50(4), 361-370.
- Slee, B., Farr, H., & Snowdon, P. (1997). The economic impact of alternative types of rural tourism. *Journal of agricultural economics*, 48(1-3), 179-192.
- Smith, V. L., & Eadington, W.R. (eds) (1992). *Tourism Alternatives: Potentials and Problems in the Development of Tourism*. New York: John Wiley.
- Statista (2023). *Number of international tourist arrivals worldwide from 1950 to 2022*(in millions). <https://www.statista.com/statistics/209334/total-number-of-international-tourist-arrivals/> [Accessed 10 June 2023]
- Statista (2023). *Number of international tourist arrivals worldwide from 2005 to 2022, by region*(in millions). <https://www.statista.com/statistics/186743/international-tourist-arrivals-worldwide-by-region-since-2010/> [Accessed 10 June 2023]
- Statista (2023). *Number of travel and tourism jobs worldwide from 2019 to 2022, with a forecast for 2023* (in millions). <https://www.statista.com/statistics/1268465/number-of-travel-and-tourism-jobs-worldwide/> [Accessed 10 June 2023]
- Statista (2023). *Share of the total gross domestic product (GDP) generated by travel and tourism worldwide from 2000 to 2021*. <https://www.statista.com/statistics/1099933/travel-and-tourism-share-of-gdp/> [Accessed 10 June 2023]
- Statista (2023). *Total contribution of travel and tourism to GDP in leading travel markets worldwide from 2019 to 2021* (in billion U.S. dollars) <https://www.statista.com/statistics/292479/total-contribution-of-travel-and-tourism-to-gdp-in-selected-countries/> [Accessed 10 June 2023]

- Statista (2023). *Total contribution of travel and tourism to gross domestic product (GDP) worldwide from 2019 to 2021*(in billion U.S. dollars). <https://www.statista.com/statistics/233223/travel-and-tourism--total-economic-contribution-worldwide/> [Accessed 10 June 2023]
- Stavrinoudis, T. A., Tsartas, P., & Chatzidakis, G. (2012). Study of the major supply factors and business choices affecting the growth rate of wine tourism in Greece. *Current Issues in Tourism*, 15(7), 627-647.
- Theng, S., Qiong, X., & Tatar, C. (2015). Mass tourism vs alternative tourism? Challenges and new positionings. *Études caribéennes*, 31-32.
- Tosun, C., & Timothy, D. J. (2003). Arguments for community participation in the tourism development process. *Journal of Tourism Studies*, 14(2), 2-15.
- Tselentis, B. S., Prokopiou, D. G., Gyalirakis, E. M., & Bouga, D. (2011). Tourism carrying capacity assessment and environment: The case of Crete. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 144, 177-189.
- Tureac, C. E., & Turtureanu, A. (2010). Types and forms of tourism. *Acta Universitatis Danubius. Economica*, 4(1), 92-103.
- Weaver, D. (2006). *Sustainable tourism. Theory and Practice*. Oxford: Elsevier.
- World Tourism Organization (2023). *Glossary of tourism terms*. <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms> [Accessed 10 June 2023]
- Zahra, A., & McGehee, N. G. (2013). Volunteer tourism: A host community capital perspective. *Annals of Tourism Research*, 42, 22-45.

B. ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Ανδριώτης, Κ. (2008). *Αειφορία και Εναλλακτικός τουρισμός*. Αθήνα: Σταμούλης.
- Alternative tourism (2022). *Εναλλακτικός τουρισμός Νομός Λασιθίου*. <https://www.alternative-tourism.gr/el/perioxes-gr/193-kriti/nomos-lasithiou> [Ανάκτηση 3 Ιουλίου 2023]
- Ελληνική Στατιστική Αρχή (2021). *Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού – Κατοικιών 2021*. https://elstat-outsourcers.statistics.gr/Census2022_GR.pdf [Ανάκτηση 2 Ιουλίου 2023]

Greece destination (2021). *Εναλλακτικός τουρισμός Δραστηριότητες Νομός Λασιθίου*. <https://grecedestination.gr/%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82->

[%CF%80%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B5%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CF%8C-%CE%BB%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%B8/](https://grecedestination.gr/%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CF%8C-%CE%BB%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%B8/) [Ανάκτηση 3 Ιουλίου 2023]

Greek Travel Pages (2023). *Λασίθι*. <https://www.gtp.gr/LocPage.asp?id=1436&lng=1> [Ανάκτηση 2 Ιουλίου 2023]

Ηγουμενάκης, Ν., Κραβαρίτης, κ., & Λύτρας, Π. (1998). *Εισαγωγή στον Τουρισμό*. Αθήνα: Interbooks.

Hxonews (2023). *Τομαδάκης: Τα διακεκριμένα ποιοτικά προϊόντα και ο εναλλακτικός τουρισμός στο Κάτω Χωριό*. <https://www.hxonews.gr/article/tomadakhs-ta-diakekrimena-poiotika-proionta-kai-o-enallaktikos-toyrismos-sto-katw-xwrio> [Ανάκτηση 3 Ιουλίου 2023]

INSETE (2023). *Στατιστικά Στοιχεία Εισερχόμενου Τουρισμού*. <https://insete.gr/statistika-eiserxomenou-tourismou/> [Ανάκτηση 10 Ιουνίου 2023]

INSETE (2023). *Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2021*. https://insete.gr/wp-content/uploads/2022/06/23_05_Tourism_and_Greek_Economy_2020-2021_2nd.pdf [Ανάκτηση 10 Ιουνίου 2023]

INSETE (2023). *Εισερχόμενος Τουρισμός. Στοιχεία ανά Περιφέρεια*. <https://insete.gr/%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B5%CF%81%CF%87%CF%8C%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%B1%CE%BD/> [Ανάκτηση 10 Ιουνίου 2023]

INSETE (2019). *Περιφέρεια Κρήτης*. <https://insete.gr/wp-content/uploads/2020/04/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%9A%CF%81%CE%AE%CF%84%CE%B7%CF%82.pdf> [Ανάκτηση 10 Ιουνίου 2023]

Λαγός, Δ. (2005). *Τουριστική Οικονομική*. Αθήνα: Κριτική.

Οικονομικός Ταχυδρόμος (2023). *ΤτΕ: Στα τα 17,676 δισ. ευρώ οι τουριστικές οι εισπράξεις το 2022 – Ήρθαν στην Ελλάδα 29,875 εκατομμύρια τουρίστες*. <https://www.ot.gr/2023/04/25/tourismos/tte-sta-ta-17676-dis-eyro-oi-touristik-es-oi-eisprakseis-to-2022-irthan-stin-ellada-29875-ekatommyria-touristes/> [Ανάκτηση 10 Ιουνίου 2023]

Παπαδάκης, Β. (1999). *Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία*. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου.

Τσάρτας, Π. (1996). *Τουρίστες, ταξίδια, τόποι : κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό*. Αθήνα: Εξάντας.

Τσάρτας, Π. (1999). *Τουριστικός Τομέας, Ανάπτυξη και Περιβάλλον στον Τουρισμό*. Πάτρα: ΕΑΠ.

Τσάρτας, Π. (2010). *Ελληνική Τουριστική Ανάπτυξη*. Αθήνα: Κριτική.

Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2013). *Άρθρο 06: Ειδικές – Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού*. <http://www.opengov.gr/minenv/?p=5145> [Ανάκτηση 10 Ιουνίου 2023]

Χατζηκυριακίδης, Α. (2023). *Απολαύστε τις μοναδικές ομορφιές στο Λασιθί*. <http://www.e-travelbook.gr/index.php/com-k2/entertainment2/item/80-lasithi>

Ψιμάρνη – Βούλγαρη, Φ. (2010). *Ημερίδα για Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού στο Νομό Λασιθίου*. <https://elke.hmu.gr/LinkClick.aspx?fileticket=-jDuY5Q8VR4%3D&tabid=1034> [Ανάκτηση 3 Ιουλίου 2023]

Quality Business Consultants (2023). *Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού [Αναπτυξιακός Νόμος 2022]*. https://www.qbc.gr/enallaktikes-morfes-toyris moy-anaptyxiakos-nomos-2022/#%CE%95%CE%BD%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82_%CE%9C%CE%BF%CF%81%CF%86%CE%AD%CF%82_%CE%A4%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D [Ανάκτηση 19 Ιουνίου 2023]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Φύλλο

- I. Γυναίκα
- II. Άντρας
- III. Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ

2. Ηλικία

- I. <18
- II. 18-25
- III. 26-35
- IV. 36-45
- V. >45

3. Επάγγελμα

- I. Μαθητής/Σπουδαστής
- II. Άνεργος
- III. Ιδιωτικός υπάλληλος
- IV. Ελεύθερος επαγγελματίας
- V. Δημόσιος υπάλληλος

4. Πόσο συχνά ταξιδεύετε μέσα σε έναν χρόνο

- I. το πολύ 1 φορά
- II. 2-4 φορές
- III. τουλάχιστον 5 φορές

5. Που επιλέγετε συνήθως να ταξιδέψετε;

- I. Εσωτερικό
- II. Εξωτερικό

6. Με ποιο κριτήριο διαλέγετε κυρίως έναν προορισμό;

- I. Οικονομικός προορισμός
- II. Ποικιλία δραστηριοτήτων
- III. Νυχτερινή ζωή
- IV. Ιδανικός για ησυχία και χαλάρωση

7. Έχετε ταξιδέψει ποτέ με κάποια από τις παρακάτω μορφές εναλλακτικού τουρισμού; (θρησκευτικός, γαστρονομικός, φυσιολατρικός, πολιτιστικός και θαλάσσιος τουρισμός)

- I. Ναι
- II. Όχι

8. Για πόσες από τις παρακάτω μορφές εναλλακτικού τουρισμού έχετε ταξιδέψει;
(θρησκευτικός, γαστρονομικός, φυσιολατρικός, πολιτιστικός και θαλάσσιος τουρισμός)

- I. 0
- II. 1
- III. 2
- IV. 3
- V. 4
- VI. 5

9. Ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού σας αρέσει πιο πολύ;

- I. Θρησκευτικός
- II. Γαστρονομικός
- III. Φυσιολατρικός
- IV. Πολιτιστικός
- V. Θαλάσσιος

10. Για ποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού έχετε σκοπό να ταξιδέψετε στο άμεσο μέλλον;

- I. Θρησκευτικός
- II. Γαστρονομικός
- III. Φυσιολατρικός
- IV. Πολιτιστικός
- V. Θαλάσσιος
- VI. Δεν ξέρω/Δεν απαντώ

11. Ποιά εναλλακτική μορφή τουρισμού από τις παρακάτω είναι κατά την γνώμη σας πιο διαδεδομένη στον νομό Λασιθίου;

- I. Θρησκευτικός
- II. Γαστρονομικός
- III. Φυσιολατρικός
- IV. Πολιτιστικός
- V. Θαλάσσιος
- VI. Δεν ξέρω/Δεν απαντώ

12. Ποιά μορφή εναλλακτικού τουρισμού προσελκύει κατά την γνώμη σας περισσότερο τουρισμό στον νομό Λασιθίου;

- I. Θρησκευτικός
- II. Γαστρονομικός
- III. Φυσιολατρικός
- IV. Πολιτιστικός
- V. Θαλάσσιος

VI. Δεν ξέρω/Δεν απαντώ

13.Είναι κίνητρο για εσας να ταξιδέψετε σε κάποιο προορισμό λόγω των επιλογών εναλλακτικού τουρισμού που διαθέτει;

- I. Ναι
- II. Όχι

14.Ποιά μορφή εναλλακτικού τουρισμού θεωρείτε ότι θα έπρεπε να προωθηθεί και να αναπτυχθεί περισσότερο στην Ελλάδα;

- I. Θρησκευτικός
- II. Γαστρονομικός
- III. Φυσιολατρικός
- IV. Πολιτιστικός
- V. Θαλάσσιος

15.Ποιά μορφή εναλλακτικού τουρισμού θεωρείτε ότι θα έπρεπε να προωθηθεί και να αναπτυχθεί περισσότερο στον νομό Λασιθίου;

- I. Θρησκευτικός
- II. Γαστρονομικός
- III. Φυσιολατρικός
- IV. Πολιτιστικός
- V. Θαλάσσιος